

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

**Het Leven Der HH. Maeghden Die Van Christvs tijden tot
dese eeuwe Inden Salighen Staet Der Svyverheydt inde
Wereldt gheleeft hebben**

Rosweyde, Heribert

T'Antwerpen, 1626

Janvaris.

urn:nbn:de:hbz:466:1-43129

Præsentatio B MARIE Virginitis

12. Nouembris.

Ioan. Crobhaert exc.

3

H E T
L E V E N
V A N D E H. M A G H E T
E N D E
M O E D E R G O D T S
M A R I A,
P R I N C E S S E
D E R M A E G H D E N.

De alder-heyligste Maghet
M A R I A is gheboozigh van
Nazareth eene stadt van Ga-
lileen / uyt edele ende rijke ou-
ders. Haer vader was genaemt
Ioachim geboren in Nazareth/
haer moeder Anna ghebozen in
de stadt Bethlemem. Sy waren
alle beyde van 't gheslachte Lu-
da, ende van de Coninklyjke

Vvt de H.
Schrifture
ende HH.
Vaderen.

Het Vader-
landt ende
ouder van
de heylighe
Maghet
M A R I A.

stamme van David : Ioachim vanden staeck van Natan,
ende Anna van den staeck des Coninx Salomons, die
alle beyde waren de sonen van David. Dese gheluck-
salighe ouders vande gloziense Maghet / waren seer
heyligh van leben/ghelijck oock betaemde voor eenen
boom / die eene sulcke vruchte moeste voort-brenghen.
Sy beghaven hen geheelijck tot d'onder-houdinghe der
wet / tot vasten / bidden / ende aelnissen. Sy verdeyden
hun in-komen in d'yn deelen : waer van d'eerste besteedt
wierdt tot den goddelijcken dienst / ende het onderhoudt
vande Kercken-dienaren ; het tweede was voor den ar-
men ; ende het derde tot behoef van hun huys-ghesin.
Twintigh jaren hadden sy inden houwelijcken staet ge-
leest / sonder kinderen te cryghen / ter oor-saken dat
Anna onbrucht-baer was ; waeromme sy seer bedroeft
ende

ende als beschaemt waren:want de on-bzuchtbaerhept was by die natie seer schandelyck / ende gheacht vooz eene straffe Godts ; wien dese twee heplighe gehouwde liedens uptterlyck baden / nacht ende dagh sonder op houden / dat hy hen wilde gheben het saedt der ghebenedydinghe / belovende de bzuchte / die hy hen soude verleenen / aen sijne goddelijcke Majestept op te draghen. Alsoo sy vol-herdigh bleven in hun versoek / heeft een Enghel hem veropenbaerd aen Ioachim , zynde in 't vooz-hof synder herderen / ende tot hem ghesepdt / dat Godt sijne ghebeden verhoort hadde / ende dat hy soude eene dochter winnen / die hy soude M A R I A noemen ; de welke wesen soude de Moeder des Salighmakers der werelt. 't selve wierdt de H. Anna oock veropenbaerd / in eenen hof / daer sy als op haer-selven ende een-samichlyck leefde. Sy gaven malckanderen dat te kennen / ende bebonden datter seer ooben-quam / dat den Enghel aen d'een ende d'ander ghesepdt hadde ; waeromme sy onsen Heere loefden ende danckten.

Hare ontfanghenisse sonder erfsonde.

A N N A ontfingh d'alder-ghebenedydtste Maghet op den VIII. van December / op welcken dagh de H. Kercke den feest-dagh haerder Ontfanghenisse oock is vierende. Sy wierdt ontfanghen sonder erfsonde / en Godt vooz-quam haer met eene sulcke overbloedighe gratie / als 't betamelijck was vooz de gene / die hy vander eenwicheydt vercozen hadde tot sijne Moeder / die het hooft des helschs serpents soude verpletteren.

Hare gheboorte.

Maer dat de neghen maenden verbult waren / wierdt dit alder-ghebenedydtste kint ghebozen te Nazareth / in een huys / dat hare ouders bupten de stadt hadden / onder 't ghebleet der schapen / ende 't ghesangh der herderen / op den VIII. van September : ende neghen daghen daer naer / te weten op den XVII. der selver maendt (naer de ghewoonde der Hebreen) gaf-men haer den naem van M A R I A. Onsen Heere stelde (naer 't segghen van sommighe H. Leeraeren / 't welck men oock wel mach godt-bzuchtelyck ghelooben) tot haren Enghel bewaerder den H. Gabriel, ende veel andere Enghelen beneffens hem. Tachtich daghen daer naer ghingh de H. Anna naer Hierusalem / vol-bzenghen de wet der Supberinghe / draghende 't kint in hare ermen / als eenen kostelijcken schadt / naer den Tempel / ende
vol-bede

Haren Enghel bewaerder den H. Gabriel.

MAGET ENDE MOEDER GODTS. 5

bol-dede voor 't selve de ghewoonlycke offerhande der
eerst-gebozenen. Daer naer bzooghten sy 't wederom
in haer huys.

MARIA ghekomen zijnde tot den ouderdom van
drij jaren / hebben hare ouders / om te vol-doen de be-
lofte / die sy ghedaen hadden / van haer aen onsen Heere
op te draghen / haer te Hierusalem gebzooght / ende inden
Tempel op-geoffert den XXI. van November / met de
ceremonien / die in dier-gelycke offerhanden gebuyckt
wierden. Sy gaven aen den oppersten Priester te ken-
nen de belofte / die sy ghedaen hadden / hem bevelende
dat hy soude zorghe draghen voor hunne dochter / als
voor eene sake / die Gode al-reede was toe-ghespghent;
ende dat sy soude gedaen worden by d'andere dochters /
die Gode dienden in een huys woonende / 't welck tot
dien eynde vast neffens den Tempel gebouwt was /
in 't welck dese maeghden wierden onderhouden met
het inkomen vanden selven Tempel: ende af-ghesondert
zijnde van 't gheruchte ende ghedruysch der menschen /
haer bekommerden met heplighe ende loffelijcke oef-
ninghen / komende dickwyls inden Tempel om te bid-
den. De gratie ende schoonheyt van dit gheluck-sa-
ligh dochterken / dede alle de werelct verwonderen /
maer noch veel meer de bereydsamheyt ende vlytig-
heyt in 't verlaten haerder ouders / ende in haer aen
onsen Heere op te draghen / thoonende door dese cleyne
teeckenen de groote ende wondere dinghen / die Godt
moeste wercken in haer / die hy van hare kindtscheydt
af tot synen dienste hadde gheroepen.

Het H. kindt wierdt ondert 't ghetal van d'andere
maeghden ontfanghen / tot groote blijdschap ende wel-
genoegen van haer alleen: ende alsdoen beghonst in dit
materiael huys Godts claer uyt te schijnen de gene / die
was synen warachtighen geestelijcken Tempel. Sy leer-
de daer vol-maectelijck wolle / blas / ende sje spinnen /
ende priesterlijcke cleederen naepen ende maken / ende
al dat tot den dienste des Tempels van noode was;
ende daer naer om te dienen en te kleeden haren weer-
dighen Sone / ende om hem te maken (soo Euthymius
ghetuyght) synen rock souder naept. Sy leerde oock de
Hebreeusche tale / ende hadde eene groote ghenoechte
inde H. Schyfture dickwyls te lesen ende te mediteren
met eenen grooten smaect; de welke sy door heer

Hare pre-
sentatie inde
Tempel.

Hare deugh-
den ende
oeffeninghen
inden Tem-
pel.

groot ende subtil verstandt / ende dooz 't uytnemende hemelsch licht / met welck Godt haer beghiftighde / volkomentlyck verstandt. Sy en was noyt ledigh; sy be- minde seer de deught der stil-swyghentheydt; seer sel- den / luttel / ende wyselijck sprekende / als 't tijdt ende stont was. Sy was boven maten seer oodtmoedigh / ende van eene maeghdelycke zedicheydt / ende met alle deughden soo vol-maectelijck begaest / dat sy d'ooghen ende 't herte van een ieder tot haer trock; schijnende meer te wesen een kindt uyt den Hemel neder-ghe-daelt / als hier op der aerden op-ghe-boedt. Dooz vasten / ver- saminghe haers gheests / een-saemheyt / stil-swyghen / ende gherustheyt bereyde sy haer tot de contempla- tie ende vereeninghe met Godt / waer inne sy seer uyt- nemende was; ende onsen Heere besochte ende vertroos- stede haer seer dickwijls dooz sijne Goddelijcke stralen en jonsten / als sijne brypdt. D'Engelen quamen haer dickmaels sienlijcken gheselschap houden / ende brogh- ten haer somwijlen spysen / die van gheen menschen handen ghehandelt en waren / maer uyt den Hemel qua- men. In deser voeghen leefde sy tot haer elf jaren / als; wanneer hare ouders in eenen grooten ouderdom van by-kans tachtentigh jaren stierben / sonder eenighe an- dere kinderen ghehadt te hebben.

Sy doet be-
lofte van
eeuwighe
reynigheyt.

De H. Maghet aldus inden Tempel verkeerende met eene brydende begheerte ende liefde tot de Maeghde- lycke supberheyt / die den H. Geest haer inghestort had- de / dede belofte van die eeuwigelijck te bewaren; ende was d'eerste die dese maniere van belofte dede / en den standaerd des Maeghdoms op-rechte: onder den welken ontallijcke benden van supbere maeghde naer haer exempel hebben gheoorloght teghen den gemeynen ende ouden vyandt des selfs / hebbende liever hier leven te gheben / als den seiven te verliesen. Waeromme sy genoemt wordt Maget der maeghden, als leydt-vrouwe en meesteresse der selver. Welcke eere dooz dese glorieuse Vrouwe / die de maeghdelycke bloeme met de vruchte van moeder moeste t'samen voeghen / bewaert was.

Sy wordt
dooz de
schickinghe
Gods ten
houwelijck
besteedt.

Als sy nu tot eenen houw-baren ouderdom was ghe- komen / vonden de Priesters gheraden / dat sy soude eenen man trouwen / ghelijck d'anders deden / als sy daer toe bequaem ende ondt ghenoech waren. Maer sy verstaende dat sy van houwen spraken / andtwoorde oodtmoe-

oedmoedichlyck en manierlyck / dattet niet en mochte wesen / om dies wille dat hare ouders haer Gode hadden op-gheoffert / ende dat sy hadde ghedaen belofte van eenwighe supberheydt. Sy waren alle-gader seer verwondert van eene soo nieuwe ende on-ghewoone sake / ende handelden van haer te houwelijcken met een van de Priesters / in wiens gheselschap sy soude volherden in den dienst des Tempels : maer al te vergheefs ; om dies wille dat sy eene eenighe dochter zijnde / erf-ghe-naem was in haer ouders goederen ; ende de wet gheboodt / dat sy nootzakelijcken moeste worden ghewonlijckt met een man van haer gheslachte. Sy namen hunne toevlucht tot het ozakel Godts / die andtwoorde / dat alle de ghene / die doen ter tijdt van 't geslachte van David te Hierusalem waren / souden vergadert worden ; ende dat den ghenen / op wien het lot soude vallen / met haer soude houwelijcken. Middeler-tijt hadde de Maaghet eene open-baringhe van onsen Heere / dat sy den Priester soude ghehoorsaem zijn / ende niet vreesen / want hy soude haer bewaren. Het gheluckigh lot viel op I O S E P H, upt 't gheslachte van Iuda, ghebooren in Beth-lehem / een timmer-man van sijn handt-werck / een verstandigh ende hepligh man / die altoos in reynicheyt gheleest hadde / ende werdigh was om te zijn den man van eene sulcke vrouwe. Sy aen-veerden dan t'samen den houwelijcken staet / zijnde de alder-heplighste Maaghet ondt derthien jaren ende d'yn maenden ; ende wiert aen haren bruydegom ober-ghelevert / op dat hy booz haer soude sorghe draghen. Dooz desen middel keerde onse L. Vrouwe wederom naer Nazareth / ende woonde in 't huys van hare ouders / twelck haer / als zijnde eene eenighe dochter / was aen-ghestorven.

Als die seer supbere ende ghebenedijde Maaghet nu te Nazareth woonde / ende ghekomen was die gheluck-salighe ure / op de welcke Godt ghesloten hadde / onse menschelijcke nature in haer maeghdelijck lichaem aen te nemen / is den Artsch-enghel Gabriel tot haer ghekomen / met dese soo hooge ende heerlijcke boodtschap : ende vindende haer alleene / op-gheheven inde contemplatie / heeft haer met groote oedmoedicheyt ende eerbiedinghe ghegroet / segghende : Weest gegroet MARIA, Luc, I. vol van gratie, de Heere is met u ; ghebenedijdt zijt ghy boven alle vrouwen. De Maaghet was verbaest / niet

om dat sy den Enghel sagh (want dit en was haer niet nieuw) maer om dat sy hem sagh inde ghedaente van een mensch; ende om den lof/dien hy haer gaf/ vanden welcken sy haer onweerdigh hiel. Maer den Enghel haer moedt ghebende / vercondighde haer het mysterie / daer hy om ghesonden was; haer versekerende dat in dese daet/ gheen mans toe-doen van noode was / ende dat haren maeghdom (waer voor sy soo seer besozght ende beancxt was) gheensints en soude beschadicht worden: maer dat den H. Gheest in haer soude nederdalen / dooz wiens cracht sy soude ontfanghen den Sone des Alder-hoohsten; ende hy hiel haer te voren het exempel van hare nichte Elisabeth, die oudt ende onvruchtbaer zynde / ontfanghen hadde; want daer en is niet dat aen Godt on-moghelijck is: ende als 't hem belieft / kan soo wel eene maghet kint baren / als eene oude en onvruchtbare vrouwe. Sy dooz dese versekeringhe gerust zynde / was onsen Heere gehoozsaem / ende haer tot den afgront haerder nietheyt veroodtmoedigende / stondt hem syn versoek toe / segghende dese seer minnelijcke woorden / die den hemel verbreughden / en d'aerde hepligh-maecten: Siet hier de dienst-maghet des Heeren, dat sijnen wille gheschiede naer u woordt. **Op staende** de voet ontfingh sy het **EEVWICH VVOORDT** in haer ghebenedijt lichaem / ende wiert de warachtige Moeder van Godt haren Vader ende Schepper / ende de Coninghinne van hemel ende aerde / ende van alle gheschapien dinghen.

Luce. 1.

Sy besoeckt hare nichte Elisabeth.

Als dit ongrondeerlijck mysterie vol-broght was / de alder-heplighste Moeder-maghet / ghedreven dooz den selven H. Gheest / die haer bevrucht / ende met soo veel gratien vervult hadde / begheeft haer op den wech / om haer nichte Elisabeth te besoecken / ende haer alle liefde te bethoonen / in haer te dienen ende te helpen dooz een wonderlijck exempel van oodtmoedicheydt; ende om haer t'samen te verblifden over de ghenade ende barmherticheydt / die onsen Heere haer ghedaen hadde / met haer in haren ouderdom eenen sone te verleenen; ende om den selven sone te heplighen dooz hare woorden. Sy vol-broght cloeck-moedelijck dese langhe reyse; om dat den yber ende viericheydt van hare groote liefde haer versterckte; maer boven al den schadt / dien sy in haer ghebenedijt lichaem broegh; want haer groot-gaen en was

en was haer niet belettende. Als sy in 't huys van Zacharias was ghekomen / groette sy Elizabeth: de meeste quam besoecken de mienste / ende groette haer eerst; om ons in alles exempel te gheben. Van dese sonderlinghe oodtmoedighydt / die haer aen Godt soo aen-ghenaem maect. De woordē der *H. Maget* quamen door d'oren vande moeder tot het *H. kindt* Ioannes, die in haer lichaem was: 't welck ontfanghende den gheest der hepligh-makinghe / ende kennende den Heere der werelt / die besloten was in 't ghebenedijdt lichaem van *MARIA*, sprongh op van blijdschap; te kennen ghebende door syn op-springhen 't ghene / dat hy noch niet en konde updrucken met woorden. Wt dese verroeringhe ende nieuwe blijdschap van 't kint / verstant sijne moeder Elizabeth het mysterie der mensch wordinghe van den *Hone Godts*; ende verlicht door den geest der propheetse / ende door een hemelsch licht / seyde tot d'alder-heplighste *Maget*: Ghebenedijdt zijt ghy boven alle vrouwen, ende ghebenedijdt is de vruchte uws lichaems. Van waer kompt my dit, dat de Moeder mijns Salighmakers tot my kompt? ende d'andere woorden die daer naer volghen tot lof der *H. Maghet*. De welke bekennende alle de gratien van onsen Heere / en haerselven niet eene van die toe-schryvende / songh desen goddelijcken lof-sangh: Mijne ziele maect groot, &c. die meer mysterien begrijpt dan woorden. Ende na dat sy by-kans d'yn maenden in 't huys van Zacharias vernacht hadde / 't selve door hare tegenwoordigheyt heplighende / keerde wederom naer *Azareth*.

Den *H. Ioseph*, siende dat d'alder-heplighste *Maghet* bevucht was / en wel wetende dattet niet en was door synen toe-doen / was seer onstelt ende beroert / niet wetende wat doen in eene soo verijckeleuse sake / om te voldoen aende wet / en om niet te quetsen d'eere van eene soo heplighe vrouwe / die misschien daer gheene schult in en hadde. De *H. Wuydt* / niet teghen-staende dat sy wel sagh de verschepte ghepepsen / ancxten / ende vermoedens / die haren seer lieven brypdegoin hadde / en al hadde sy mede-lyden over syn verdriet; nochtans om het *H. mysterie* / dat Godt in haer ghewoicht hadde / secret te houden / ende te verbergen onder den deckmantel haerder oodtmoedigheyt / dissimuleerde / sweegh / en badt / bevelende hare sake aen Godt / dat hy daer in

Luc. 1.

Luc. 1.

Het achterdencken oft quaet bermoeden van den *H. Ioseph*.

Matth. 1.

De supber:
hepdt der H.
Maghet
wordt godde:
lijcken aen
hem bero-
penbaert.

Sp reysen
naer Beth-
lehem.

De geboorte
ende besnij-
denisse onses
Heeren.
Luc. 7.

Compste
der Conin-
ghen.
Luc. 2.
Levit. 1.
Exod. 13.
Num. 8.

versien soude. Onsen Heere heeft haer verhoordt / ende een Enghel uyt den hemel ghesonden tot den H. Ioseph, die hem in synen slacx het mysterie te kennen gaf; ende beval / dat hy de Maghet soude dienen / by-blijven / en sorghe dragen voor de ghebenedijde vrucht / die van haer soude ghebozen worden; den welcken hy noemen soude IESVS. Door dese open-baringhe wiert 't herte van den H. Ioseph ghestilt; ende hy begonste dese alder-heylighste Maghet veel sorghevuldelijcker te dienen en t'eeven / die hy te voren hiel voor heyligh / ende nu voor de Moeder Godts.

Als de H. Maghet nu by-naest neghen maenden was bevrucht gheweest / wierden sy in 't midden van den winter bedwonghen van Nazareth naer bethlehem te trecken door 't ghebodt van den Keyser Octavius Augustus / die bevolen hadde / dat alle sijne ondersaten hen soudent laten op-schrijven inde stadt hunder gheboorte: ende alsoo Ioseph was ghebozen in Bethlehem / soo waren sy ghenoodt vrukt derwaerts te reysen / met veel onghemaken ende armoegde / de welke de H. Maghet met eene wonderlijcke verduidicheydt verdroegh / om dat sy in haer lichaem hadde den troost ende blij-schap des werelts. Te Bethlehem ghekomen zijnde / ende gheene herberge vindende / vertroocken hen in eene speloncke in 't voor-ghebozigt der stadt / alwaer de beesten ende arme pelgrims pleghen hun vertreck te nemen. In desen armen stalle baerde de H. Maghet het vleesch-gheworden WOORDT, ende hebbende hem in doeykens ghewonden / leyde hem in een cribbe / hem aen-biddende als Godt / eerende en dienende als haren Heere / omhelsende ende kussende als haren Sone. Den achtsten dagh naer sijne gheboorte / wierdt hy inden selven stalle besneden / ende IESVS (dat is Saligh-maker) ghenoemt / welcken naem den Enghel uyt den hemel ghebrocht hadde.

Enighen tijdt daer naer quamen de dyp Wijse Coninghen / gheleydt zijnde van eene nieuwe Sterre / ende aen-baden 't kindt ende de Maghet / den Sone ende de Moeder / te kennen-ghevende door hunne giften van Goudt / Wierroock / ende Myrre / wat sy van dit cleyn kindeken / ende van desen eeuwichen Godt geloofden. Naer de veertigh daghen quam de Coninghinne der Enghele te Hierusalem / om volghende de wet haren eerst-ghe-

MAGET ENDE MOEDER GODTS. II

eerst-ghebozen Sone inden Tempel aen onsen Heere op te offeren / ende vooz byssielen te rant-zoenen. Hier hadde sy verschyde oorzaken van vreught ende verdriet / van troost ende droefheydt. Want van d'eene zyde sagh sy / dat de glorie van onsen Heere haren ghebenedyden Sone / haer in de werelt beghonst t'openbaren / ende dat dien ouden H. man Simeon hem ghenomen hadde in sijne ermen / hem aen-biddende ende bekennende vooz 't licht der Heydenen / vooz 't rieraet en glorie van 't volck van Israel. Ende dat die eer-weerdighe ende oude Propheetesse Anna hem hadde verheben / ende van sijne grootheden ende wondere wercken hoch-loffelijck ghesproken ; 't welck haer diende tot materie van vreught ende blijfchap. Maer van d'andere zyde vondt sy haer herte oock door-steken met 't sweert der droefheydt / als sy dien H. ouden man Simeon dese woorden hoorde segghen : Siet dit kint sal ghestelt worden als een wit oft doel, daer al de wereltd sal naer schieten, ende hem teghen zijn. In Israel sullen-der veel vallen, ende op-staen door hem, ende uwe ziele sal verdruckt worden met eene over-groote droefheydt; op dat de verholentheden van veel herten der menschen veropenbaerdt worden. Welcke woorden de vreughten van dien dagh / ende hare blijfchappen matighden met eene vreesse ende droefheydt; de welke terstont vermeerdeert wiert.

Presentatie
inden
Tempel.

Luc. 2.

Want de ceremonien vande Supveringhe der Maghet en waren nauwelijcx vol-braght / oft dien wreeden Coninck Herodes dede dit goddelijck kindt soecken / om te dooden. Maer den Enghel veropenbaerde sich inden slaep aen den H. Ioseph, ende beval hem / dat hy soude terstont op-staen / ende met 't kindt ende Moeder naer Egypten bluchten / allwaer hy soude blijven tot dat hem soude anders bevolen worden. 'T welck den H. Ioseph dede / vliedende door verborghen ende onbekende wegghen / met grooten arbeidt ende veel onghemaken / beneffens hunnen antext ende vreesse. In Egypten komende / namen hunne wooninghe in eene plaetse / die noch op den dagh van heden Matarea ghe-noemt wordt / tusschen Heliopolis ende Babylonien / dry mijlen van Babylonien ende vier mijlen van Heliopolis. Allwaer sy als vremdelinghen / onbekende / en vol vreesse / in groote armoede leefden. Want al was 't dat sy

Dare blucht
naer Egypten.

Matth. 2.

dat sy vastelijck betrouwen/dat onsen Heere dit kindt soude bewaren / nochtans waren sy seer beancxt ende ongherust/ om de groote liefde/ met welke sy hun kint beminden. Maer 't gene dat de alder-heyligste Maghet alder-meest quelde/ was/dat sy sagh de blinthejdt van dese ellendighe volcken / die den warachtighen Godt vrelatende / aenbaden de goden / die van hunne handen ghemaect waren / als crocodilen / serpente / ende andere byle gebierten/dooz de welke den dupbel hen bedzoogh. Sy woonden in Egypten tot naer de doot van Herodes / als-wanneer sy dooz 't bevel des Enghels/die hem d'eerste reyse aen den H. Ioseph verthoont hadde/wederom-keerden naer hun landt / ende ghinghen wonen inde stadt Nazareth/van waer sy alle jaer trocken naer Hierusalem/om den Heyligen Tempel aldaer te besoecken.

Het kindt
Iesus
is verlozen.

Luc. 2.

Als 't kindt nu twaelf jaren oudt was/ende sijne ouders naer hunne gewoonte den H. Tempel besocht hebende/wederom-keerden/bleef hy daer/sonder hunne wete/ende sonder 't selve ghewaer te worden/soo dat sy hem d'z daghen lanck sochten / met veel clachten ende tranen. Ten lesten bonden sy hem inden Tempel onder de Doctoren / die hy vzaeghde ende andtwoorde. De alder-minnelijckste Moeder hem in dese plaetse siende/seyde : Sone, waerom hebt ghy u soo seer doen soecken, wetende dat u vader ende ick soo seer bedroeft ende beancxt waren : Onsen Heere andtwoorde haer : En weert ghy niet, dat ick doen moet de dinghen, die mijnen Vader aen gaen ? Welcke woorden / alhoewel niet een vande omstaenders die verstont / de H. Maghet op-sloot ende bewaerde in haer herte/ om t'over-legghen de mysterien onder die verborven. De reste vanden tijdt tot sijn dertighste jaer toe bleef onsen Heere by sijne ghebenedijde Moeder ; haer verghefeschappende / ghehoorsamende / ende dienende / als eenen seer onderdanghen Sone. Wt welke onderdanchepdt wy konnen verstaen de oodtmoedichejdt vanden Sone/ende d'uptnemende weerdichejdt vande Moeder ; want daer en kan gheene diepere oodtmoedichejdt wesen / dan dat hy Godt zijnde / sy-selven onderwoypt / ende onder-daenmaect aen sijn schepsel ; noch daer en kan gheene volkomender groothepdt ende opper-hoochejt wesen / dan te sien / dat de creature haren Godt ghebedt.

De

De alder-heplighste Maget genoot 't geselschap van haren Sone tot sijn dertighste jaer toe : want als hy 29. jaren ende 13. dagen oudt was / nam hy oorlof van sijne Moeder / en gingh naer Betabora / om vanden H. Ioannes inde riviere Jozdaen gedoopt te worden. Van daer trock hy naer de Woestijne / waer hy veertigh daghen ghebast / ende ghetenteert zijnde / den boosen byandt verwonnen heeft. Hier naer ghingh hy / als een Meester upt den Hemel van d'een plaetse tot d'andere predicken ; wien de H. Maghet verghefleschapte / ende liet haer met hem en sijne discipulen vinden inde byzuyloft-feeste van Cana Galileen. Ende alsoo den wijn upt was / en heeft de vermhertighe Moeder niet naerghelaten haren beminden Sone te bidden / om hier inne te versien ; op dat de nieuw-gehoude niet en soude beschaemt blijven / ende op dat sijne glorie meer soude gheopenbaert worden dooz dit mirakel. 'Twelck onsen Saligh-maker Iesus Christus dede ; want hy en was sijne Moeder niet met allen wepgherende / dat sy op hem begheerde. Wy lesen oock / als onsen Verlosser eens op een ander tijdt predickte / dat sijne Moeder daer ober-quam ; ende d'omstaenders sepden tot hem : Siet daer uwe Moeder ende uwe broeders , die u soecken. noemende broeders / naer 't ghebyrck der Hebreen / de naest-bestaende maghen van sijns moeders weghen / ende oock van Iosephs weghen / die sy voor sijn vader hielen. Het is oock wel te ghelooven / dat d'alder ghebenedijdtste Maghet haren Sone veel andere reysen heeft verghefleschapt / hem volghende om hem te dienen in sijne arbeiden ende on-ghemaken / ende om te ghenieten sijn ghesichte ende leeringe / hem groot-makende om de wonder-wercken die hy dede / ghedurende den heelen tijdt sijnder predicatien / tot dat d'ure nu was nakende / op de welcke hy gheschickt hadde te sterben / naer dat hy soude gehouden hebben dit laetste ende mysterieus Avont-mael met sijne twaelf Apostelen / als wanneer hy oorlof nam van sijne alder-minnelijckste Moeder / die in 't selve huys met d'andere heplige vrouwen in een besondere camer den Daesschen ghehouden hadde ; ende hy ghingh naer 't hofken / daer hy moeste ghevanghen worden / blijvende de H. Maghet in 't selve huys heel verbult met ancxte ende vreesse / verwachtende d'uptkomste sijnder passie.

Wozdt ghe-
doopt in de
Jordane.

Matth. 5.

De byzuyloft
van Cana in
Galileen.

Ioan. 2.

Matth. 12.

Luc. 3.

Matth. 12.

De droef-
hepdt der H.
Maghet om
de passie van
haren Sone
is soo groot
als hare
liefde.

Hare kloec-
moedigheyt
staende on-
der 't Cruys.

Ioan. 19.

Als sy verstonde dat haren Sone ghevanghen was /
ende dat men hem vanden eenen rechter tot den an-
deren slepyte / gingh sy upt / ende volghde hem in 't ghe-
selschap van d'andere heylighe vrouwen tot den berch
van Calbarien toe. Men soude met gheene tonghe
kunnen upt-spreken noch de droefheyt / die haer 't herte
door-sneedt / siende hem soo mishandelt ende veracht /
ende als een soet lammcken van dese helsche wolven
verscheurt ; noch de vol-standighepdt ende cloeck-
moedighepdt / met welke sy haer in alles voeghde naer
den wille Godis / begheerende de doot van haren
Sone tot sijne meerdere glorie / ende tot vol-doeninghe
van onse schulden. Want teghen hare droefhepdt was
hare liefde / vande welke alle de passien voort-komen :
ende hare liefde tot haren Sone was grooter als opt
creature ghehadt hadde / oft hebben sal. Want het was
een moederlycke liefde tot haren eenighen Sone / een
Sone die gheheelyck den haren was / sonder vader / ende
een Sone die t'samen Godt ende mensch was : ende
naer de menschelycke nature soo volmaectt / ende soo
verbult was met gratien / als 't wesen konde. Niet-te-
min hoe groot dese droefhepdt oock was / sy en konde
de H. Maghet soo seer niet ontstellen / oft sy bleef vast
neffens 't Cruys over-eynde staen / als eene stercke co-
lomme / aenschouwende met weenende ooghen dit deer-
lyck spectacel ; ende offerende aen den hemelschen Va-
der sijnen eyghen Sone tot een reuck-offer der soetigh-
hepdt ; hem biddende dien te willen ontfanghen / ende
door hem te willen vergeven alle de sonden der we-
relt. Want sy voeghde haer naer sijnen alder-heyligh-
sten wille / ende wilde dat hy wilde / ende dat haren
Sone dese soo pynelycke ende schandighe doot soude
verdraghen / nademael dat sijne Goddelijcke Majestejt
dat alsoo gheschickit hadde. Aldus hiel de Moeder ha-
ren Sone gheselschap in sijne pynen ende versmaethe-
den / ende was deelachtigh in sijn lijden / als eene ware
moeder. Ensen Heere willende dit haer mede-lijden
vergelden / seyde tot haer dese minnelijcke woorden :

Vrouwe, siet daer uwen Sone ; ende daer naer tot den
discipel : Siet daer uwe moeder ; ghebende haer den
H. Ioannes voor eenen aen-ghenomen sone / die haer
t'sedert dien tijdt diende als sijne moeder. Als d'alder-
supberste Maghet haren Sone sagh sijnen gheest ghe-
ven / sy

M A G E T E N D E M O E D E R G O D T S I S

ben/ sy soude sonder twijffel met hem van rouwe ghes-
 storven hebben/ indien onsen Heere haer niet en hadde
 ondersteunt ende versterckt met boven-natureljcke
 crachten. Ende den steek der lancie / die haren Sone /
 nu al doodt zijnde / in sijne rechte zijde ontfingh / en
 maecte gheene mindere wonde in 't levendigh herte
 sijnder Moeder. Ma dat-men dit ghebenedijdt lichaem
 van den crupce hadde af-ghedaen/ nam de H. Maghet
 dat in hare ermen / met de meeste affectie / die-men
 soude kunnen verdencken. Spndelinghen hebbende on-
 sen Heere begraven / verghefelschapt zijnde van den
 H. Ioannes ende van eenighe devote vrouwen / keerde
 sy weder naer 't hups van Ioannes Marcus, daer het
 Abondt-mael was ghehouden / met eene ongheloo-
 velycke droefhepdt / om te verwachten den gheluckighen
 dach vande glorieuse verrijfenisse haers Soons.

De H. Maghet brochte dese dyp daghen over in tra-
 nen / ter wijlen de ziele van haren seer lieven Sone
 was in 't Voor-gheborcht der hellen / ende 't lichaem
 in 't graf/ tot dat hy Sondaeghs smorghens victorieu-
 selijck ende glorieuselijck verrees / ende verghefelschapt
 van ontallijcke zielen der H. Vaderen (welcken roef
 hy uyt het Voor-gheborcht ghehaelt hadde) veropen-
 baerde hy hem aen haer / eer hy hem aen iemandt an-
 ders verthoont hadde; waer door de tranen der droef-
 hepdt verandert wierden in blijdschap. Het is onspreke-
 lijck hoe seer de H. Maget vertroost wiert; als sy haren
 Sone sach victorieus ende triompherende over de doodt/
 hoe dickwijls sy hem om-helsde / ende hoe menichmael
 sy kuste de glinsterende wonden / die hy in sijne handen/
 zijde/ ende voeten behouden hadde. Onsen Heere was
 veertigh daghen op de wereltd / naer sijne verrijfenisse/
 binnen welcken termijn hy sijne Moeder (soo't wel is te
 ghelooven) dickwijls besocht heeft / haer vermakende
 door sijne teghenwoordighepdt / ende haer vertroostende
 door sijne seer lieffelijcke ende soete woorden. 't is
 gock wel waer-schijnlijck dat d' Apostelen ende d' ande-
 re Gheloofige haer quamen veel ghelucks bieden over
 de glorie van haren Sone; ende dat sy hen verlostte uyt
 alle twijffelinghe ende achter-dencken / ende hen in 't
 gheloope der verrijfenisse versterckte. Maer dese 40. da-
 ghen verthoonde onsen Heere hem voor de laetste repse
 op den bergh van Oliveten / ende van hen allen oorlof
 nemende /

I E S U S
 veropenbaert
 hem aen
 sijne Moeder
 naer
 sijne verrij-
 fenisse.

De H. Ma-
ghet ont-
fanght den
H. Geest.

Haer leven
naer de He-
melbaerdt
van haeren
Sone.
Act. 2.

nemende / gaf hen sijne benedictie / ende clom ten He-
mel met eene onspreekelijcke glorie ende majesteydt / la-
tende de H. Maghet beter voldoen om sijne glorie / als
bedroeft om sijn absentie. Sy keerden alle-gader we-
der naer Hierusalem / alwaer sy bleben bidden / ver-
wachtende de kompste des H. Geests / dien de H. Ma-
ghet ontfingh met meer privilegien en jonsten als alle
d'andere / om dat sy daer toe beter bereydt was / ende
de weerdicheydt van moeder ende meesterisse der gant-
scher Kercke was 't selve aldus bereyffschende.

Hier naer bleef de alder-heplighste Maghet te Hieru-
salem / alwaer hare bekommeruissen waren / Godt / en
de mysterien die hy op der aerden ghewocht hadde / te
beschouwen / ende besonderlijck dickwijls het hoogh-
weerdigh Sacrament van sijn H. Lichaem t'ontfan-
ghen met d'andere Geloovighen ; soo veel te meer dan
die / als sy beter dan die allegader kende de weerdigheyt
van desen Heere / en als sy daer toe beter bereydt was om
hem te ontfanghen / soo wel om dat sy dit H. Sacrament
dickwijls nuttede / als om de ontallijcke gaven ende
gratien / die sy ghedurighlijck ontfingh. Somtijds be-
sochte ende eerde sy de heplighe plaetsen / die door de
voet-stappen van haeren Sone / oft door sijne wonder-
wercken gheheplight waren. Op een ander tijdt onder-
wees sy dese nieuwe ende eerste Kercke van onsen Hee-
re I E S V S Christus , die begonst in de werelddt ghe-
plant / ende door de selve verspreyt te worden. Want sy
was de ghene die d'Apostelen leerde / die hen de myste-
rien vande Mensch-woordinghe / vande Gheboorte /
vande Wesnijdenisse / ende vande Kindtscheydt onses
Heeren I E S V Christi upt-leyde. Sy was de ghene / die
door hare hemelsche woorden / Goddelijck leven / ende
vperighe ghebeden aen dit H. gheselschap moedt gaf.
Sy was de ghene / die door een enckel ghesichte de be-
druckte herten verlichtede / d'onghereghelde lusten
bluschte / de passien bedwongh ende matighde / de
krancke versterckte / de ghevallene op-hief / de sonda-
ren bekeerde. Hare liefde tot een-iegheelijck was seer
vbrandende / haer ootmoedigheyt seer groot / hare ver-
dulbigheyt in teghenspoeden ende verbolginghen on-
verwinnelijck : inder voeghen dat-men met haer al-
leenlijck te sien / verloos alle soorte van droefheyt
ende gbele vreesse. In somma / sy was een Orakel vande
heele

heele Kercke / eene Sonne die de werelt verlichtede / een goddelijck wonder-recken / eene Maghet soo verciert ende omcleeft met Godt / dat sy door haer ghe-laet ende wesen verthoonde de on-sprekelycke weerdicheydt van sijne Moeder / met soo groote gratie ende majesteydt / dat een teghelijck begheerigh was om haer te sien; ende veel reysden naer Hierusalem / om te ghenieten de teghen-woordicheydt van dese alder-heylighste Maghet. Want ghelijck den H. Ignatius seyd: Wat ghetrouwen Christen ende lief-hebber van ons H. ghe-loove ende Religie, en sal niet willen sien ende spreken met de ghene, die vveerdigh ghevveest is, in haer lichaem te draghen, ende te baren den vvarachtigen Godt? Onder dese is oock gheweest den H. Dionysius Areopagita, discipel vanden H. Apostel Paulus; van den welcken men seght / dat hy / naer dat hy t'Athenen door de predicatie vanden H. Paulus bekeert was / dese goeder-tierne Vrouwe ghingh sien / ende dat hy haer siende / soo seer verwondert was ober hare optnemende soeticheyt / ende majesteydt / dat hy haer soude aen-ghebeden ende ghehouden hebben vvoor Godt / indien het Gheloobe hem het contrarie niet gheleert en hadde. D'alder-heylighste Maget was oock eenighen tijdt inde Stadt van Ephesen inde Provincie van Asien met den H. Ioannes Euanghelist, doende in alle contreyen hare stralen schijnen / ende ghesoutheyt ende 't geestelijck leben gebende aen alle de ghene / met welcke sy verkeerde.

Ignat.
epist. ad
Ioan.
Euang.

Als sy veel jaren in deser voeghen gheleest hadde tot troost ende profyt vande heele Kercke / zijnde nu van eenen tamelijcken ouderdom / ende siende dat 't geloobe op den naem van haren Sone de heele werelt door ver-breyt was / brandende van liefde ende begeerte om hem te sien / badt hem seer minnelijck / dat hy haer wilde verlossen vut de miserien van dit leven / ende leyden om te ghenieten sijne ghelucksalighe tegenwoordicheyt. Dert Sone verhoorde het oodmoedigh verfoeck van sijne Moeder / ende sont tot haer eenen Enghel / die haer broghte de blijde nieuw-mare van hare doot / de welke sy ontfingh met groote blyschap haers geests / ende gaf die aen haren beminden sone den H. Ioannes te kennen / diese aende Christenen te Hierusalem zijnde vercondighde / ende de mare liep terstont door alle de om-liggende contreyen. Veel quamen te Hierusalem /

Dese be-
geerte ont-
haren Sone
te sien.

ende maecten hunne vergaderinghe op den H. Berch van Sion, in 't huys daer onsen Heere IESVS Christus het abont-mael met sijne discipelen ghehouden / ende dit Conincklijck bantquet van sijn ghebenedijt lichaem inghestelt hadde / tot eene spysse ende voetsel vande heele Kercke; ende in 't welck den H. Geest was ghekomen in de ghedaente van vierige tonghen. De Christenen brogchten daer veel lichten ende wel-rieckende specerijen ende cruiden / volghende hunne ghewoonte / ende veel schoon lof-sanghen om in haer af-scheyden te singhen. Ende tot eene meerdere glozie der H. Maghet / ende troost der Apostelen / die dooz alle de Provincien der werelddt verstroyt waren / om het Euangelie te predicken; wierden alle de ghene / die noch in 't leven waren / mirakelenselijck by haer ghebroght. Daer waren oock noch andere Apostolische mannen Hierotheus, Timotheus, ende Dionisius Areopagita, met noch veel andere / die onsen Heere watterlijck ghebeden hadden / dat hy hen wilde weerdigh maken / om dit ghelucksaligh spectakel te sien. Als d'alder-supberste Maghet dit hepligh ende edel gheselschap sach / heeft sy haer boben-maten seer verblijdt / ende danckte haren Sone van dese on-sprekelycke wel-daedt / die hy haer ghedaen hadde: daer naer seyde sy tot d'om-staenders / dat de hemelsche geesten grootelijcx begheerdt hadden / dat sy soude de werelddt verlaten / ende dat sy Godt daerom ghebeden hadde; die haer oock hadde verhoort / soo dat d'ure nu was ghekomen.

Hy lach op een arm bedde / ende hen alle-gader / die hunne flambeenwen al ontsteken hadden / met eene meer goddelijcke als menschelijcke majesteydt aensiende / dede hen by haer komen / om hen de benedictie te gheben / ende badt haren Sone / dat hy hen inden Hemel wilde erf-ghenamen maken van die eeuwige goederen / die altoos duerden. Hy smolten alle-gader in tranen / om het derben van eene sulcke Moeder; maer sy hen vertroostende / seyde: Mijne lieve kinderen, blijft met Godt, en vveent niet om dat ick u verlate, maer verblijdt u liever, om dat ick mijnen seer lieven Sone gae sien. Alsdoen beval sy aenden H. Ioannes dat hy hare kleederen soude upt-deplen aende dochters / die daer teghenwoordigh waren / de welke langhen tijdt met haer ghewoont hadden. Op staende voet quam haren

beninden

De laetste
woorden
vande H.
Maghet.
Metaphr.
de vita &
dormit.
Deipara.

berinden **Sone** uyt den **Hemel** / verghefsefchap van
eene ontalijcke bende van **Engelen**; ende de **Moeder**
hem fiende / riep ober-luyt / met eene groote blijdschap
ende vreught haers herten: Ick ghebenedijde u **Heere**,
milden ghever aller benedictien, licht van allen licht, dat
ghy u geweedicht hebt, de menschelijcke nature in mijn
lichaem aen te nemen. Ick ben wel verfekert, dat allen
'rghene dat ghy my gheseydt hebt, in my fal vol-broght
worden. Dit segghende steunde sy eerlijck op 't bedde /
ende hare handen op-heffende ten **Hemel** / verbuidt
met eene on-sprekelijcke blijfchap / om dat sy haren **Sone**
sagh / haer noodende tot de eeuwige gheluck-salig-
hepdt / seyde tot hem: Dat my gheschiede naer u woort.
Daer naer / als oft sy gheruyft hadde / sonder eenighe
pyne / gaf sy hare ziele aen **Godt** / 'snachts voor den
XV. Augusti / seben-en-vijftigh jaren na dat sy onsen
Saligh-maecker IESVM Christum ghebaert hadde /
ende dyp-en-twintigh naer sijne **Passie** / oudt zijnde
twee-en-sebentigh jaren / min vier-en-twintigh dagen /
naer de waer-schijnlijckste opinie.

Metaph.
ibid.

Metaphr.
supra.

Idem ibid.

Haer saligh
verscherden
ende suder-
dom.

Den ghebenedijden **Sone** ontfingh d'alder-supber-
ste ziele der **Moeder** inden **Hemel**; alwaer sy van
't heel **Hemelsch** hof ende ghelucksalighe geesten wierdt
willecom gheheeten met blijde lof-sanghen / ghelijck
aen de **Coninghinne** van hen allen ende de **Moeder**
van onsen **Heere** betaemde. Sy waren alle-gader ver-
wondert ober hare schoonhepdt / glorie ende majestept;
fiende haer soo verciert met soo veel deughden en uyt-
nemende gratien / dat haren glantsch dien van d'andere
Heplighen verdupsterde / ghelijck de **Sonne** verdupstert
ende wech-neemt de claerhepdt der sterren. Sy wiert
ghesteldt boben alle de **Choozen** der **Engelen** / op eenent
besonderen thoon / aende rechte zijde van haren **Sone**.
Op den selven tijdt als de **H. Maghet** haren gheest gaf /
songhen d'**Engelen** / die den selven verghefsefchapten /
seer melodieuselijck; ghelijck oock deden de ghene / die
by haer ghebenedijdt lichaem waren ghebleven / om
d'uyt-baert te houden; welck ghesangh van alle d'om-
staenders ghehoort wiert. Maer d'**Apostelen** ende dis-
cipelen **Christi** / fiende dat de **H. Maghet** was ober-le-
den / vielen op hunne knien / kussende met groote affec-
tie ende liefde dit **H. lichaem**: 't welck sy salsden / vol-
ghende het ghemeyn ghebruyck / met kostelijcke salven /

D'Engelen
singen ober
het lichaem
vande **H.**
Maghet.

ende wonden 't in een schoon lijnen-cleedt/ bestroepende de plaetse met wel-riekende cruyden ende bloemen; niettemin den soet-geurigen reuck/ dien dit H. lichaem van hem gaf/ ghingh alle d'andere reucken verre te boven. Veel siecken van alder-hande qualen daer komende/ wierden alle-gader ghenesen door de cracht van dese Vrouwe/ die de wereldd hare salicheydt heeft ghegheben.

Hare op-
vaert.

Smorghens op den XV. Augusti droeghen de HH. Apostelen op hunne schouderen het lijck daer dit H. lichaem in-lagh/ door 't midden der stadt tot Gethsemani toe / singhende t'samen met alle de Gheloovighen (ja oock d'Engelen die de begravenisse vergeselschapten) den lof der H. Maghet. Een ongheloovigh ende hertneckigh Jode/van Driesterlijck geslachte / was soo stout ende vermetelijck / dat hy sijne handt sloegh aen 't lijck om dat ter aerden te worpen; maer beyde sijn handen bleven daer aen-hanghen/ tot straffe van sijn stoutd bestaen. Den armen blinden bekende sijne faute/ ende door de pijn wijs-gheworden zijnde/ weende ende begheerde vergiffenisse / de welke hy verwoerf; want den H. Petrus beval hem de handeloose ermen te steken aende handen / die aen 't lijck waren blijven hanghen; 't welck hy doende wiert naer ziele ende lichaem ghenesen; want op eenen soo solemnelen dagh / ende in eene soo volle ende ober-groote blijshap vooz de H. Maghet/ moeste een ieder / hoedanigh het oock ware/ van haer wel-daet ontfanghen. Als sy te Gethsemani waren ghekomen / ende het H. lichaem meynden in 't graf te stellen/ wierdt de droefhepdt ende tranen vernieuwt/ een ieder wilde het wederom kussen ende cere bewijzen/ sonder te kormen d'ooghen aff-keeren/ van de plaetse daer sy hun herte ghebestight hadden. Ten laetsten wiert het lichaem in 't graf gelept/ maer daer-om en ghingen d'Apostelen niet wech/dan bleven daer noch dry daghen/ hoorende de musijcke der Engelen / ende t'samen met hen Godt lobende. Den H. Thomas, die niet en was gheweest in 't ober-lyden der H. Maget/ quam daer den derden dagh/ ende begeerende het H. lichaem te sien ende t'eren/ versochte dat het graf soude worden open-ghedaen. 'Twelck onsen Heere aldus begheerde / om door dese occasie te doen sien watter ghebeurdt was; want het graf geopent zijnde/en vout-men het

M A G E T E N D E M O E D E R G O D T S. 21

het ghebenedijdt lichaem daer niet inne / maer alleen-
lijck het lijnen-cleedt / daer 't was ingewonden geweest /
't welck sy kussende / sloten 't graf toe / uyt 't welck eenen
seer soeten meer dan aerdschen reuck quam. Sy keer-
den wel blijde wederom naer de stadt / vastelijck geloo-
vende dat dit ghebenedijdt lichaem / vereenight zijnde
met sijne ziele / was verresen ende op-gheclommen
ten Hemel.

Ik besluyte dit leven met de woorden van den H.
Ambrosius: Ghy Maeghdē, laet u liedens den Maegh-
dom en het levē van die salige MARIA, alsoo vele als
in eene schilderije, voor uwe oogen geschreven staen;
waer uyt schijnt als uyt eenen spieghel eene gedaente
van alle Suyverheydt, eene forme van alle deughden.
Hier uyt mooghy nemen exempelen van leven, waer
in u openbare leeringhen van cerbaerheydt te ken-
nen worden ghegheven als in een voorbeelt, wat
ghy in u moet beteren, wat ghy moet vlieden, wat
ghy moet onderhouden en doen. MARIA is geweest
eene Mager niet alleen van lichaem, maer oock van
herten, alsoo dat sy hare pure affectiē noyt vervalscht
en heeft met eenigen omslach van bedriegelijckheydt;
ooldmoedigh was sy van herten, treffelijck in hare
woorden, wijs van gheeste, sober in spreken, yve-
righ in lesen, vierigh in bidden, neerstigh in
haer werck, schamel in hare woorden, soeckende niet
eenigh mensche als besieder van hare wercken, maer
Godt alleen, als ghetuyghe van haren gheest. Sy en
was niet ghewoon iemanden schadelijck te wesen,
maer alle menschen goet te jonnen; voor den oude-
ren, om reverentie te doen, op te staen; aen hare even-
jarighe, gheen goet te benijden; vermetelicheydt te
schouwen; de reden te volgheu, ende lief te hebben
de deughden.

*S. Ambros.
lib. 2. de
Virg.*

S. MARTINA Virgo et Martyr.

*Petrus de Iode
figuravit.*

1. Ianuarij.

*I. van Mechelen exc.
cum priusl.*

H E T L E V E N

V A N D E

H. MARTINA

I. IAN.

A. 228.

M A G H E T

ende Martelaerisse.

DE H. Martina, geboren te Schoonen van seer *Vvt oude*
 edel gheslachte/ noch seer jonck zijnde/ is door *Registers*
 de doot van haeren vader seer rijk geworden *van Roo-*
 in rijdtijcke goederen; die sy niet en heeft ge- *men.*
 buyckt in hooverdijge oft ydelheyt des we-
 relts/maer haer-selven t'eenemael Gode op-offerende/
 heeft de selve met eene wonderlijcke affectie en vieric- *Yare midt-*
 heyt den armen upt-gereyckt: en door dese ende dierge- *heyt tot den*
 lijcke deughden gedurichlijck voort-gaende in een heyl- *armen.*
 lich leven/ heeft haer gewapent/ en met een cloeck herte
 haer-selven gestelt teghen dien vreeselijcken leeuw der
 hellen/ om ghedurichlijck sonder op-houden met eene
 groote neersicheydt teghen hem te strijden.

Het is geschiet dat den Landt-vooght Vlpianus (die
 ten selven tijde de H. Kercke verbolghde) eenige van
 sijn volck heeft upt-gesonden om Christenen te soecken/
 om de selve te dwinghen aen de afgoden sacrificie te
 doen; oft soo sy dat niet en deden/ hen ter doot te
 brengen. Sy hebben in een Kercke vande stadt Marti-
 nam ghebonden biddende; die sy hebben aen-ghevat,
 want sy door haer edelheyt haer kenden: ende hebben
 haer gheseydt: Vlpianus doet u seer groeten: ende alsoo
 'ruwe Edelheyt wel toe staet hem onderdanigh te
 zijn/soo beveelt hy u dat ghy terstont sult met ons gaen/
 om den grooten Godt Apollo sacrificie te doen. Sy
 heeft hen met een blijde ghelaet gheantwoordt ende
 gheseydt: vertoest een weynigh/ tot dat ick my bevo-
 len hebbe inden goeden wille Godts; ende dan sal ick
 u gheselschay houden: ende haer weder tot het ghebedt
 beghevende/ en heeft niet op-ghehouden met vierighe
 begheerte de goddelijcke hulpe te aenroepen. Ghevoe-
 lende haer nu dan verbult met het Hemelsch vyer/ ende

W iij

belwac. z

Wort inde
 Kercke bid-
 dende ghe-
 vanghen.

bewaert banden goeden gheest van Christus, die haer regeerde; heeft haer gheborcht by die haer waren verwachtende: en is met hen tot den Landt-booght gegaen: die haer ledden/hebbē den Landt-booght gesept/dat sy daer brachten eene Christene maghet / die van grooter autoriteyt ende van grooten Edeidom was / de welke upt haren eyghen vpen wille de Goden quam sacrificie doen; ende die de Christenen oock soude tot het selve raden. Nipianus hier in seer verblijdt wesende / heeft haer doen vooz hem brengen; ende heeft tot haer ghesepdt: Ick gheboele eene groote blyschap ende ghenoechte in u / o gracieuse maghet / die soo edel zyt ende vol gratien/dat ghy wilt verlaeten een sekeren nieuwen Godt / dien sijne naervolgers noemen Christus, en aenbeerden den grooten Godt Apollo/die ghy ooc sacrificie wilt doen; ick belobe u dat ghy daer vooz van my groote jonste ende eere sonder eynde sult ontfanghen. Martina heeft stoutelyck gheantwoort ende ghesepdt: ghebiet my dat ick altydt sacrificie doe den levendē Godt / die alleenlyck dooz sijn woort / van niet de gantsche werelt heeft gheschapyen / op dat ick hem dit sacrificie doede / ulwen valschen ende vermaledijden Apollo niet meer geeert en worde vande menschen / die onder de beshermenisse van Christus leven. Den Tyrān heeft terstont bevolen datmen haer ledē soude in den Tempel / om aldaer sacrificie te doen. De Koning sepdet tot den Tyrān: Komt ghy selfs oock met my / ende doet de Priesters van ulwen Godt volgen: soo mooght ghy dan bevende de sacrificien sien / ende oock met wat een beleeftheit oft vermhericheit mynen heylighen ende goeden Christus mijn sacrificie upt mijn handen ontfanght.

Dit hoorende Nipianus / beval dat alle de wacht / en oock die alsdan daer teghenwoordich waren / soudent samen met hem inden Tempel komen / ende dat sy wel soudē gade-laen / wat sy al doen soude. Martina die is terstont neder-gheknielt om te bidden / ende heeft haer versterckt met het tecken des heylighs crups; terstont is daer een soo groote aert-bevinghe op-ghestaen / datter een groot deel vanden Tempel om verre viel / smijtende in d'ysent stucken den afgodt Apollo / ende de Priesters die daer by waren teenemael dootd vallende / niet noch veel andere ongheloobighen. Den Landt-booght hier dooz seer verstoort zynde / en niet verstaende /

Hare cloekmoedicheit inde belgdenisse des geloofs.

Doet dooz hare gebede d'afgodt-beelden om verre vallen.

staende (midts hy blindt van verstande was) wat de Goddelijcke cracht ende deught doen kan / heeft sijne dienaeren beboelen / dat sy haer met bypsten in 't aenschijn slaen souden / ende met yssere krauwels haer vleesch verscheuren / 't welck sy terstondt deden sonder mede-lyden.

Sy hebben begonst te roepen : wat een groot wonder is dit / dat wy veel slauwer ende machtelooser zijn / dan dese / die wy hier soo qualijck tracteren : maer wat vier schoonder ende edelder Jonghelinghen sien wy daer / die haer met de hemelsche hulpe verstercken / ende op ons weder-keeren de tormenten / die wy haer aen-doen. Den Tyran sulcke woorden hoorende / ende siende dat de beuls verflauwden / heeft hen met een vreeselijck gesicht ober gaen / ende berisyt van hunne slauwicheyt : ende heeft daerom met eenen grammien moedt dese maghet wederom op een nieuw doen pijnighen ; ende bebal dat-men haer inde paleye soude hanghen / ende datmen haer met scherpe haken haer vleesch soude verscheuren.

In welck martelie dese supbere maghet haer sinnen keerende tot Godt / ende hare maeghdelijcke ooghen naer den hemel slaende / ende biddende seyde : Ghebenedijdt moet ghy zijn / o I E S V, hoe veel schoone gratien doet ghy de ghene / die in u hun betrouwen stellen. Dit gheseyt hebbende / ende ghedurichlijck blijbende stantvastich in soo wonderlijcke scherpe pijnen / soo isser onversients een groot hemelsch licht ghevallen / 't welck dese beuls heeft om-ringhelt / die haer de tormenten aen-deden ; die terstondt hen hebben ter aerden ghe-woyden / ende de H. maghet ghebeden / dat haer soude belieben te bererijghen van haren Godt vergiffenisse van hunne misdaet ; want sy door bedwanc haer de grouwelycke tormenten moesten aen-doen. Sy heeft hen seer blijdelijck gheantwoort / segghende : wilt ghy-lieden u bekeeren tot mijnen Godt / ende wyt goeder herten ghe-looden / dat hy is die u hulpe ende bystandt heeft ghe-daen / naer dat ghy-se van hem sult hebben ontfangen / soo sult ghy mede deelachtich zijn van die wonderlijcke gheschiedenissen / die in den hemel zijn gheopenbaert aen de goede Gheloobighe : maer is 't dat ghy anders ghelooft dan dit ; inder waerheydt ick segghe u lieden / dat in de helle u verwachten de grouwelycke ende eeuwighe pijnen. Dese hebben terstondt door de gratie

Wordt inde
tormenten
van Gode
versterckt.

De scherp-
rechtens
worden toe
het ghelooft
bekeert.

Godts met ludder stemmen gheroepen / dat sy in Christo gheloofden / ende dat sy verouwt hadden van hun grouwelijck officie. Zynde dan soo versterckt / gaben stoutelijcken aen Vlpianus te kennen / dat sy om gheen saken ter werelt sijn Goden souden sacrificie doen. Den Tyran hier in seer vergramt wesende / heeft terstondt bevolen / dat men hen soude inde paleye hanghen / ende dat men met messen hun vleesch soude door-snijden. Dese nieuwe Christenen bleben in soo groote pijn t'eenemael stantvastich / ende en spraken noch en dede niet anders dan alleenlijck sterlinckx naer den hemel sien. Maer dat sy nu langen tijdt hadden gepijnicht geweest / heeft den Landt-vooght hunne leste sententie ghegeuen / en hen verwesen om onthalt te worden : soo sijn sy met alfulcke doodt triumphantelijck tot Christum gherest.

Des anderen daeghs heeft den Landt-vooght bevolde dat men Martina soude vooz hem vzenghen; die haer terstondt te voren leyde / dat sy soude de Goden sacrificie doen : t welck als sy niet en wilde doen / heeft hy terstondt belast dat men haer naeckte soude ontcleeden / ende inde paleye hanghen / ende haer sonder eenigh medelijden het vleesch soude op-halen. In welcke pijn / naer haer ghewoonte / sy haren Godt loefde en danckte ; waer vooz den Tyran veel meer ghestoort zynde / dede haer binden aen vier staken / ende van twee beulen t'seffens met groote wreedthepdt slaen. Maer soo Martina ghedurighlijck Godt met lof-sanghen bleef loben / heeft die slaen soo langhe gheduert / dat seuen beulen malckanderen moesten verscharen: maer sy bleef stantvastigh in t'gheloofe van den warachtigen Godt / ende was de tormenten verachtende / soo dat de beuls den Landt-vooght witterlijck quelden / dat hy hen soude willen voozlof gheben / om op te houden van de H. maghet te pijnighen / om dies wille dat sy selber de pijn / ende de tormenten leden. Dit mis-haeghde grooelijckx den Landt-vooght / ende daeromme beval hy dat den eenen ende den anderen haer veel meer slaen souden.

In dese martelie van dese heplighe maghet heeft teghenwoozdigh gheweest eenen sekeren man ghenoomt Eumenius ; den welcken / om desen Tyran te beter te believen / hem heeft gheraden dat men haer wederom in den kaecker soude leyden / met last dat men hare wonden met ziedende olie soude strycken ; t welck den Tyran

Ende vooz t selve ghes martelizeert.

De heplighe Martina wordt grouwelijck ghepynicht.

Tyzan terfsondt heeft bevolen te volbrēngghen. Dese **H.** Hare wonden worden met zieden-
maghet is met een onsprekelyck blyde gelaet naer den karcker ghegaen/om dese sware toymenten te lyden: ende om haer-selven meer te verstercken / heeft den gantschen nacht over-gebzocht in Godt haren bypdegom te loben ende te dancken. De wakers hoorde seer soete stemmen der Enghelen / den warachtighen Godt lof-sanghen singhende; waerom Martina seer verblijdt was / ende de wakers seer verwondert ende beroert.

Ten derden daghe is dese maghet wederom vooz den Tyzan ghebrocht / die haer seyde/waer 't dat sy niet en begheerde haer leven met pyne ende toymenten te endighen; dat sy terfsondt sonder vertorben soude naer den tempel van Diana gaen/ ende haer sacrificie doen: 't welck die vperighe bypdr CHRISTI niet en was achtende; dan wiert daer tegen haren wille ende danck ghelepd: maer sy haer wapenende met het tecken des heplich Cruys / naer dat sy den name CHRISTI hadde aen-gheeroepen / is by de af-goddinne Diana ghekomen; ende beval terfsondt den dupbel / die daer in woonde / dat hy op staende voet soude vertrecken. Daer is terfsondt vper wytten hemel gheballen / ende heeft het af-godts beeldt heel verflondē. Waer door den Tyzan seer verbaest wesende / heeft haer ghestelt in de handen van den Aechter Justinus / op dat hy haer op een nieuw soude pyne ende toymenten aen-doen: waer door sy seer versterckt zijnde in het Gheloobe / met eenē Christene bymoedigheydt tot hem heeft gheseyt: *Toymenteert my naer u goet-duncken soo ghy gheert: Ebcu-wel en sult ghy niet verkrigghen dat ick uwe Goden sal sacrificie doen. Hy heeft haer terfsondt doen inde paleye hanghen / ende haer met ysere kammen het vleesch doen op-halen / ende met elsens haer bozsten door-booren / tot dat sy ontfanghen heeft hondert ende achtien wonden. In alle dese toymenten en heeft-men haer niet een woort hooren sprekē. waerom Justinus / meynende dat sy al doot was / gheordonneert heeft / dat-men soude op-houden; maer daer naer verstaende dat sy noch leefde / heeft tot haer gheseyt: wilt ghy ellendighe maghet de Goden sacrificie doen / ende u-selven verlossen van alle de toymenten / die ick vooz u hebbe doen bereyden? Sy antwoorde; ick hebbe een die my vertroost ende versterckt / ende daerom*

Werdijft de
dupbel wyt
het af-godts
beeldt.

Hare over-
groote vol-
standigheys
inde woz-
menten.

Wozdt de
wilde beest
flen booz-
gheworpen/
maer niet
ghekrencht.

Daerom en sal ick nimmermeer uwe afgriffelijcke Godden sacrificie doen. Den Rechter dooz dese woorden verbaest zijnde / dede haer los maken / ende wederom in den karcher leyden. Olpianus dit verstaende / heeft terstondt belast / dat-men haer dē wildē beesten soude booz-worpen, ende terstondt soo sy daer was ghelaten / is by haer eenen leeuw ghekomen; die haer niet alleent gheen quaet en dede / maer oock tot een teecken van eer-biedinghe / booz haer op sijne knien viel. Martina siende dit wonderlijck teecken van Godt den Heere / heeft terstondt wederom begonst te bidden / dat hy niet en soude toe-laten / dat sy van sijne liefde soude schepdē.

Wozt God-
delijcken be-
lydt den
vper.

Kortz daer naer heeft den Tyrant Martina wederom naer den tempel doen leyden / om haer den Goden te doen sacrificie doen; maer soo sy dat niet doen en wilde / heeft haer wederom belast te binden / ende hare beenderen te brycken: ende soo haer een van de beuls seyde: Martina belijdt ende kende Diana booz uwe Goddinne / ende ghy sult by ghelaten worden: heeft sy hem gheandtwoort: Ick ben eene Christene / ende CHRISTVM alleen ben ick belijdende: den Landt-booght hierom alle sijn hope van haer te verwinnē verliesende / heeft bevolen dat-men haer levendigh soude verbrynden. Als nu daer een groot vper ghemaect was / is met ghewelt daer in gheworpen. Daer is terstondt water uyt den hemel ghevallen / die deblamme des vpers heeft ghebluscht / ende eenen grooten ghe-weldighen wint isser naer ghevolght / die het vper heeft verspreydt / ende veel heydenen / die daer teghenwoozdigh waren / vernielt. Waer dooz Olpianus seer verbaest zijnde / meynde dat sy dit was doende dooz tooverije oft met andere konsten / t welck hy meynde in haer hand verborghen te zyn; heeft t selve gheheel kael doen aff-snyden. Ten laetsten soo den Tyrant bevroedde ende bekende / dat hy gheen ghenoechsame sterckte noch macht en hadde / om de stantvastigheyt van dese H. Martina te verwinnen / heeft hare sententie uyt-ghesproken van onthalt te worden: ende soo is sy gheluckichlyck in Godt ghestorven.

Wozt ont-
hoost.

Dese heplighe maghet is seer vermaect gheweest in de heplighe Kercke / soo dat-men noch op den dagh van heden te sjoonen vint eene cleyne Kercke / die eerrijds ter eeren van Godt almachtich ende haerder me-
moke

mozie ghesticht is aen den boet van het Capitolium/by den Triumph-boghe van Seberus.

Ick en kan niet naer-laten hier te verhalen een schoon mirakel/ dat mede dooz toe-doen vande heylighe Martina te Roomen gheschiedt is; ghelijck ons in 't leben vanden heylighen Paus Gregorius verhaelt *Ioan. Diaconus 4. lib. vite S. Greg. c. 93.* wordt / dooz Ioannes Diaconus beschreuen. 'T is ghebeurt ten tijde van den Paus Nicolaus / dat den boosen vyandt seer quelde de ghene die op een hoebe Barbilianus ghenoeemt / woonden. Hy verthoonde hem dickwijls in de ghedaente van eenen cleppen stier/ nu de beesten / nu de menschen vernielende ende verstopende/ tot datter maer eenen ober en bleef Vrselius ghenaempt. Desen sijne blucht nemende naer Roomen tot de seligheusen / wien dese hoebe toe-quam/wierde van den selven stier verbolght/ die hem met sijn boozste boeten om-vattende / ende met sijn hoornen steeckende/ heeft begonst boozt te drijven / ende den geheelen nacht aen-ghesjaeght. Als nu dese plaetse van alle menschen verlaten was / soo heeft hem den heylighen Gregorius aen een van de seligheusen veropenbaert/hem vermanende/ dat-se eene solemmele processie souden doen upt de Capelle van de H. Martina, tot de Capelle van de H. MARIA Moeder Godts / de Litanien singhende/ ende ober al ghelwijet water sprepende. Dit ghedaent zijnde / heeft den boosen vyant dese plaetse on-gequelt ghelaten. Ende al is 't dat hy inde om-lyggende hoeben byer ende blam was upt-spouwende / en heeft nochtans noyt meer de uptterste palen van dese Clodsterlijcke hoebe derren ghenaken.

Het hooft van dese H. maghet wordt te Roomen bewaert ende ghe-eert in het Clooster van de Minrebroeders / 't welck-men noemt / in Ara coeli, ende ettelijcke heylighe ghebeenten in de Kercke van Onse Liebe Vrouw Major.

S. GENOVEVA Virgo.

3. Ianuarij.

*Petrus de Ioâe
figurant.*

*Ivan Michelon exc.
cum primâ.*

H E T L E V E N

V A N D E

H. GENOVEVA 3. JAN.A. 499.

M A G H E T.

De heylighe Genoveva, patronersse ende beschermeresse van de seer vermaerde stadt van Parijs / welke is de hoofst-de Registers van Vranck-rijck stad van Vranck-rijck / wierde ghebozen in 't doorp Nanterre / rijck.

by mijlen van daer. Haren vader hiet Severus, ende hare moeder Gerontia; men sagh van hare jonckhepdt af alsoo de gracie Godts in haer / dat den heylighen Germanus, Bisschop van Auxerre / met den heylighen Lupus Bisschop van Troyes / naer Engelandt reysende (om upt te roepen de dolinghen / die den ketter Delagius daer hadde ghesaep) passeerde door dit doorp Nanterre; al-waer dese twee Prelaten (die in hunnen tijdt waren twee groote lichten vande Catholijcke Kercke) met groote eere van alle 't volck / dat hen in 't ghemoet gingh om hen te vereeren / ontfanghen wierden. Den vader ende moeder van Genoveva waren oock in dit ghetal / met hare dochter / die achter hen ginck. Van soo verre als den heylighen Germanus haer konde bemercken / vestichde hy 't ghesicht op haer: voor-wetende dat dit kindt sonderlijck van Godt was op-ghetrocken; ende dat sy de upt-nemenste tot synen dienst soude zyn. Hy vraeghde na haren naem / ende den staet van hare ouders; den welken hy voorsayde 't gheluck dat sy hadden / om dat sy ouders waren van eene soodanighe dochter; die sy moesten op-boeden om Gode te dienen. Ende 'sander-daeghs dede hy haer komen daer hy gheberghyt was; haer soetelijck vermanende / dat sy in tijds soude om-helsen haren Wyfdegom I E S V S Christus, ende alle aertsche dinghen versmaden. Waer op sy hem te kennen gaf / dat dit alleen was hare begheerte ende voor-nemen; in teecken van 't welck sy van hem ontfingh een crups / 't welck hy haer aen den hals

Wt de on-
de Registers
van Vranck-
rijck.

Ghebooste
van Geno-
veva.

Van we-
ligheyt wort
voorsien.

hals hingh / haer Gode toe-eyghenende ghelijck een kostelijck juweel / ghescheyden ende af-ghetrocken van alle kostelijcke sieraten der vrouwen. Ser dat den heylighen Bisschop vertroock / beval hy haer seer soch- buldelycken aen haren vader ende moeder. 'T is wat tijds daer na gheschiedt / dat hare moeder op eenen feest-dach ter kercken wilde gaen ; ende sy belastede haer dochter 't huys te bewaren: maer 't kint ontfeken zijnde met de liefde Godts / ende begheerte hebbende om inden dienst Godts teghenwoordich te zyn / badt hare moeder dat sy haer wilde mede-leyden / al en wilde sy dat niet doen ; maer sy quelde haer soo langh / dat de moeder haer eene kaeck-smete gaf : waerom de moeder terstondt met blindtheyt ghestraft wierdt; ende bleef blindt twee jaren lanck : tot dat sy hare dochter badt / dat sy haer wat waters soude willen brenghen / ende daer over een teecken des Cruys maken : waer mede sy haer-selven ghewezen / ende d'ooghen ghe- wasschen hebbende / creegh het ghesichte wederom. Dit heeft het beginsel gheweest van veel mirakelen / die Godt naermaels door haer dede.

Sy maect
hare moeder
siende door
water van
haer met het
teecken des
H. Cruys
ghezeghent.

Doen sy nu tot behoorlijcken ouderdom was gheko- men; soo gingh sy met twee andere dochters / die ouder waren van sy / om ghebenedijdt / ende Gode toe-ghewijet te worden door de handen vanden Bisschop : den wel- ken begonst aen Genoveva : want al was sy de jonck- ste van dijen ; soo wist hy nochtans door de Goddelijc- ke openbaringhe de schatten ende hemelsche gratien / niet welcke sy de andere te boven gingh. Na de doot van haren vader ende moeder / woonde sy binnen Parijs ; volghende 't ghebodt van hare meesterse ende gheestelijcke moeder. Onsen Heere besocht haer met een besocht met ghichticheyt. ne soo vreeselijcke ghichticheydt / dat het scheen dat alle hare leden ontset waren: niet-te-min na dat hy wel ghe- proeft hadde hare ootmoedigheyt ende verduldigheyt; soo gaf hy hare ghesontheyt wederom.

Sy wordt
Gode toe-
gheepghent.

Sy wordt
besocht met
ghichticheyt.

Ontrent desen tijdt quam in Franckrijck den Coninck der Hunnen Attila / ghenaeemt de gheessel Godts / niet sonder redene ; want hy bedierf ende vernielde alle de landen daer hy door passeerde; ende volbroecht de gram- schap Godts met vreeselijcke moorden ende wreedt- heydt. Hy quam by de stadt Parijs / upt de welckede vorghers voor hen namen te vertrecken met hunne schatten /

schatten / vrouwen ende kinderen in eenich berre-ghe-
 legghen landt; vreesende met den sweerde ghedoodt te
 zyn / ghelijck de andere die hem verwacht hadden. Ge-
 noveva dit wetende / badt de principale vrouwen / hun-
 ne mans te wederhouden / ende hen te verskeren van
 dese vrees; op dat sy alle r'samen toe-blucht tot Godt
 mochten hebben dooz ghebeden / vasten / ende ael-
 moessen; hopende dat sijne barmhertigheyt hunne
 stadt soude beschermen vande clauwen van dese wree-
 de beeste / dat hy daer niet en soude in komen. Dit
 wierdt ghedaen / ende de heplighe maghet beval dooz
 hare ghedurighe ende vperighe ghebeden (besproeyt
 zijnde met tranen) aen haren lieben vuydegom de bes-
 cherminghe van 't vaderlandt / ende verskerde hen
 allen dat sy dit perijckel ontgaen souden. Maer om te
 bewijssen dat onsen Heere begheert / dat de sijne quaedt
 vooz goet ontfanghen / van de ghene selve die aen hen
 verbonden zyn; soo liet hy toe / dat sekere inwoonders
 van Parijs / vande alder-blooste ende vrees-achtigste
 verlaters van hun stadt / om het perijckel te schouwen
 (siende dat Genoveva van contrarie meyninghe was /
 ende dat den meesten deel van 't volck hen by haer
 boeghde) vooz hen namten haer lebende te verbjanden /
 oft haer in de riviere te woypen / oft ten minsten haer
 wreedelijck te doen sterben: 't welck sy alleenlijck uy-
 stelden / om eenen dagh van hare doodt te stellen / als
 sy soude moeten sterben. Daer was doen ter tijdt te
 Parijs eenen Archidiaken van Auxerre / die den hepli-
 ghen Germanus daer hadde ghesonden; den welcken
 hem bindende onder dese boose menschen / die handel-
 den van Genoveva om te brenghen / veel moeyte hadde
 om hen te vreden te stellen met sijne soete woordē ende
 treffelijcke redenen; hen wijs-makende / dat sy hunnen
 wreeden aenslach souden laten varen / ende haer ghe-
 looben / ghelijck d'andere deden / om dat Godt in haer
 was: ende den heplighen Germanus achtete haer won-
 derlijcken seer / ghelijck sy konden bekennen by de
 ghiften / die hy haer van synen 't wegghen brochte. Het
 beltesde Godt dooz de verdiensten vande heplighe Ge-
 noveva, dat den leggher van Attila Parijs niet en om-
 cinghelde / die bewaert is gheweest vande rasernije van
 desen wreeden vbandt.

Het leben van dese heplighe maghet heeft wonder-
 lijck

Hy belijde
 Paris van-
 de vanden.

Hy is in 't
 perijckel vā-
 den hals.

Hare deughden.

Besondere abstinentie.

Sp doet eene Kercke bouwen.

Doet verscheyde mirakelen ende weldadi.

Sp gheneest twaelf besetenen.

lijck ghelooft/ ende verbult met alle deughden van ren-
nighepdt / liefde / voorzichtighepdt / simpelhepdt / ver-
duldighepdt ende sarchtmoedighepdt : niet-te-min ha-
re abstinentie ende verduldighepdt waren upt-nemen-
de ; want van hare vijftien jaren af tot de vijftigh
jaren toe en at sy maer twee-mael ter weken / te weten
des Sondaeghs ende des Donderdaeghs / te vreden
zijnde vooz elke reyse met een luttel garsten-broodts/
ende een teylken boonen. Doen sy boven de vijftigh
jaren oudt was gheworden / belasteden haer de Bis-
schoppen dat sy melck ende visch soude eten. Sy en
dronck niet anders dan claer water. Als sy hare oogen
ten hemel sloech / weende sy bitterlijck. Sy hadde eene
besondere devotie tot S. Denijs te Parijs / ende sy dede
eene schoone Kercke bouwen op de plaetse daer sy be-
graven was ; ende hoe-wel sy groote moepte hadde /
overmidts hare armoede / om soo grooten werck te
vol-brenghen ; soo vooz-sagh onsen Heere daer in / doen-
de dooz mirakel vinden kalck / die aen de timmeringhe
ghebrack : sy verweckte veel devote persoonen daer
toe te geben / ende den werck-lieden den loon van hun-
nen arbejdt tot eene aelmoesse te schencken ; die ais sy
grooten doofst hadden / wonderlijck ghelaest wierden
dooz de ghebeden bande heplighe maghet. Onsen Hee-
re dede veel groote mirakelen ter jonste van sijne liebe
bruydt Genoveva. Alsoo sy op eenen nacht in 't ghebedt
was sonder licht ; soo ontstack van selfs een wassche
keerffe die daer was / van de welke de stucken dienden
wt het ghenesen van veel siecken. Gaende op eenen
anderen nacht ter Kercken met hare gesellinnen / gingh
het licht upt dat sy droeghen ; maer als de heplighe ma-
ghet 't selve inde handt ghenomen hadde / soo ontstack
het van selfs. Eene vrouwe steelde haer hare schoenen ;
ende op den selven ooghen-blick dat sy de dieberge de-
de / wierdt sy blindt ; het welck dooz sake is ghelooft / dat
sy hare sonde bekende ; ende vergiffnisse begheerde /
ende aldus haer gesichte wederom creegh dooz de ghe-
beden bande heplighe Genoveva. Sy ghenas eene doch-
ter die neghen jaren soo ghichtigh hadde ghelooft / dat
sy niet een van hare leden en konde ghebruycken. Men
brocht op eenen dagh by haer twaelf besetenen / welc-
ke sy dooz hare ghebeden verlostte. Sy verweckte een
dooft knut / 't welck in eenen put gheballen was / eer
dat

dat het ghedoopt was: ende gaf wederom 't ghebnyck
des handts aen eenen die maer eene handt en konde
roeren. De H. maghet/om te gheboechlijck r haer te be-
gheben tot de penitentie ende ghebedt / was ghelwoon
haer te slupten in hare celle / van Dertien-dagh af tot
den Witten-donderdag toe. Daer was eene vrouwe /
die door eene ijdele curieus hepdt haer wilde gade slaen/
om te sien wat sy dede ; maer sy verloos haer ghesicht/
ende bleef blindt ; tot dat de heylighe maghet quam
uyt hare besseloten plaetse / ende badt voor hare ghene-
singhe.

Sp beslypt
haer in hare
celle.

Op eenen dagh badt sy eenen sekeren Heere / dat hy
wilde vergheben aen eenen synen knecht die teghen
hem mis daen hadde: desen Heere en wilde daer niet
na hoozen/ noch hem daer toe te verstaen gheben. De
heylighe maghet seyde tot hem als-doen met een bes-
trouwen: Indien ghy my niet en wilt hoozen / noch
my toe-staen mijn versoek ; soo sal mynen Heere I E-
SVS Christus my verhooren. Desen Heere gaende op
den staenden voet na hys / is gheslaghen gheweest met
eene doodlijcke kortsse: welke hem syn misdaedt dede
bekennen ; ende de heylighe Genoveva bidden/haer te
voet vallende/ met hem mede-lyden te willen hebben;
alsoo vercreegh sy ghesont hepdt voor den siecken / ende
verghiffnisse voor den knecht. Haer ghebeurde by-
kans 't selve by den Coninck Childericus / die eer hy
ghedoopt was / de heylighe maghet groote eere dede ;
alsoo dat hy op eenen dagh belast hebhende/dat-men
recht doen soude over sekere quaedt-doeyders / ende
vreesende dat de heylighe maghet komen soude om ver-
ghiffnisse te begheeren voor de selve/ 't welck hy haer
niet en soude hebben konnen ontfegghen: soo gingh hy
uyt de stadt/ ende beval dat men de poorte soude sluy-
ten/om haer den wegh te beletten. Genoveva hier af ge-
waerschoutwt zynde / quam by de poorten der stadt/
welcke van selfs open-ginghen / ter wylen de wakers
sliepen. Daer na haren wech vol-brynghende/ quam sy
by den Coninck / den welcken het leven ghaf aen de
ghene / die ter dootd verwesen waren.

Sp verbidt
mirakelu-
selck eni-
ghe quaedt-
doenders.

Godt dede veel andere mirakelen door dese sune
dienst-maghet/ ghenevende de siecken van versheppen
siekten: sy verdoerf door hare ghebeden de dwibelen
uyt de besetene lichamen ; sy dede den reghen op-hou-
den/

Sp weypt
den dwibel
uyt.

Sp weder-
houde den
reghen.

ben / vreesende dat dien hare velden soude nat maken /
ter-wijle dat men de terwe maepde / als d'om liggende
velden met reghen begoten wierden; ende sp dooz-sach
de herten van sommighe / die uytwendigh hepligh / ende
inwendigh boos ende bedorven waren. Onsen Heere
wachte dooz de heplighe Genoveva meer andere seldt-
same / wonderlycke / ende Goddelijcke dinggen / die in 't
langhe verclaert zijn inde Historie van haer leven. Ick
sal hier alleenlyck by-boeghen twee ofte drie.

Cracht
haers ghe-
bedts.

Als Parijs verhonghert was / ende de arme-lie-
den van hongher by-naest verginghen / mede-lyde met
hare ellende hebbende / selve inde schepen ghingh koren
soecken lanckx de riviere Sepne / ende ontmoette ee-
nen boom in 't water / die de passagie belette / stre-
kende sijne tacken van den eenen kant tot den anderen;
de schippers die daer voeren / waren seer besigh om
den selven af te kappen / om hen wegh te maken; sp be-
gaf haer doen ten ghebede / ende den boom wierp sp-
felden uyt / niet konnende weder-staen de cracht des
ghebedts vande heplighe maget: daer quamē uyt twee
grootte serpentes / die eenen seer quaden reuck uyt-spo-
ghen. Doen sp weder-keerde / de schepen met koren
gheladen waren in groot perijckel dooz een tempeest /
waer dooz sp tusschen de steenrotsen ghedreven wierde /
uyt het welck onsen Heere de selve verlostē dooz haer
bidden / ende brocht die inde havene van Parijs / vol
gheladen met spijsse ende probisie / met welcke de stad
verbljdt ende ghevoedt is ghewest.

Sp sijnst
Parijs.

Cracht van
ghewegede
Olpe / ende
't H. Cruys.

Daer is oock een jonck kindt met name Meroveus
van sijn Ouders by haer ghelepdt / 't welck van sijn ge-
boorte blindt / creupel / ende doof was. De H. Genoveva
dit siende / na dat se haer ghebedt tot Godt ghesproken
hadde / heeft het kint met gewegede Olpe bestreken / ende
met het teecken des H. Cruys ghezoghent. Dit ghedaen
zijnde / heeft het kindt sijn vol-komen standt ende ghe-
sonthepdt ghekregen.

Sp verlost
te beseten.

Het is oock op eenen tijdt ghebeurt / dat men by haer
eenen mensch vanden boosen vyandt beseten / gebrocht
heeft. Als sp dese met ghewegede Olpe meynde te ghe-
nscen / soo en isse gheen Olpe in de ampulle gebonden.
Ende soo den Bisschop daer niet en was / om andere
Olpe wederom te wjen / heeft sp hare blucht tot Godt
ghenomen; vperichlyck biddende / dat by haer van
Olpe

Olpe wilde versien. Diet hier de cracht Godts: ter-
siondt naer haer ghebedt isser Olpe in de ampulle ghe-
bonden / met welcke sy den besetenen salbende / ende
den dupbel besweirende / heeft dadelijck den boosen
byandt upt-ghejaeght.

Ma dat dese maghet in dese pelgrimage der werelbt
meer als tachtentigh jaren gheleest hadde tot een upt-
nemende exempel van heplighepdt / ghe-eert van alle
hot volck / ende seer bemint van IESVS Christus; soo
overleedt sy seer eerlijck met eene groote bergaderinghe
ende debotie van alle het volck der stadt / die haer noch
teghenwoordelijck houden booz hare patronersse ende
sonderlinghe beschermersse na de maghet M A R I A.
Daer na den Coninck Clodoveus / ende de Coningin-
ne Clotilda sijne huys-vrouwe deden bouwē dese schoo-
ne Kercke van S. Genoveva.

Haer over-
lijden.

Daer wort
ene Kercke
gheficht tot
haerder
eere.

En vande meeste loben van dese heplighe maget is /
dat den grooten Simeon Stylites, in haren tijdt leven-
de inden Oosten / sy-selben booz de pelgrims ende coop-
lieden / die wederom keerden naer Brancrjck / bebal-
aen S. Genoveva, ende haer badt dat sy Godt booz
hem wilde bidden; inden gheest bekennde / die hy
nopt en hadde ghesien / het hemelsch licht hem ontdek-
kende hare hooghe ende wonderbare verdiensten / dooz
wiens tusschen-spreken hy hopte te komen tot mees-
dere gratie ende volmaeckthepdt.

Haer ghebes-
den worden
van Simeon
Stylites he-
gheert.

S. GERTRVDIS VAN OOSTEN Virgo.

*Petrus de Iode
figuravit.*

6. Januarij.

*I. van Mechelen exc.
cum privil.*

V A N D E

H. GERTRVDIS 6. JAN.
A. 1330.

V A N O O S T E N

M A G H E T.

DE H. Maghet Geertruyt van Oosten is in *Vvt de Re-*
 Hollant in een dorp Booz-burgh / liggende *gisters van*
 half-weghen 's Graben-hage ende Delft / ge- *Nederlant.*
 bozen / van ouders die landt-neeringe deden /
 ende is van de selve in alle simpelheyt op-ge- *Het vader-*
 broght. Doen sy tot hare jaren begonst te komen / heeft *lant van S.*
 in haer niet alleen booz de ooghen Godts / maer oock *Geertruyt.*
 in 't ghesicht van alle menschen / eene besondere ber-
 nuftheidt wt-geshenen. Is tot Delft ghekomen /
 om haer in eenighen dienst te begheben / overmits hare
 armoede. Daer en waren doe ter tijdt noch geen Clo-
 sters inde selve stadt / maer alleenlyck twee Kercken /
 waer af d'eene de parochie Kercke was / alwaer maer
 d'yn autaren in en waren : d'andere het gast-huys van
 arme lieden / inde welcke maer eenen autaeer was booz
 de siecken. Daer stonden doen ter tijdt veel huysen le-
 digh / daer was luttel volcx binnen die stadt ; niet te
 min op heylige dagen quamen aldaer van alle kanten /
 soo mans als vrouwen met groote menichte / niet om
 het woort Godts te hoozen ; maer om te dansen / ende
 lichtveerdigheidt te bedryven. Dese dochter CHRISTI *Hare godts*
 leefde soo godtbruchtelyck in haren dienst / ende was *bruchticheyt*
 inwendigh soo met Godt vereenicht ; dat sy inde werelt *ter wyse sy*
 zijnde dickwijls niet mindere soetigheyt van de godde- *noch diende.*
 lijcke goetheyt en heeft ghesmaeckt / dan namaels doet
 sy onder de Beghijnen was levende : maer dese gratie
 heeft sy behendelyck bedeckt / ende niemandt en heeft
 die lichtelyck in haer konnen bemercken / tot der tijdt
 toe dat sy met de Beghijnen woonende / 't selve aen ee-
 ne deghelycke persoone openbaerde / die haer vraghde /
 hoe sy haer onder het ghewoel der werelt hadde ghedra-
 ghen. Alsoo verre was het herte van dese maghet (nu
 C tijt noch

noch in de werelt zijnde) van tijdelijcke ende wereltsche saken verscheyden / dat sy Godt alleen in haer herte stelde als het wit / daer sy hare hope op moeste stellen; waerom sy niet een gherust ghemoedt / ende blijde aensicht / oodmoedigh van herten / een iegelijck aengenaem ende lief-ghetal is gheweest. Dat sy van Oosten wort ghenoecht / komt door een liebekken / het welck sy daghelijcx pleegh te singhen / in het welck dat woordken Oosten in stont: ende stierde 't selve altydt tot haren besminden IESVM Christum.

Op den selven tijdt hebben Lielta en Diebera haer dickwijls komende besoecken / 't selve niet haer ghesonghen op de brugghen vander stadt / ende op andere besquame plaetsen: maer de selve zijn naderhandt (gelijck oock Geertruyt) van het ydel leven der wereltdt tot den Heere ghekeert / ende Diebera heeft by Geertruyt op het Beghijn-hof gewoont; 't welck in deser manieren toegaghen is. Op eenen tijdt als Geertruyt seer besich was niet de ghene die inde herberghe quamen; hebbende voor haer ghenomen Gode alleen te dienen / ende hem voor eenen hemelschen Bruydegom te verkiezen; om dien te behaghen / heeft nochtans eerst des werelcs bedroch moeten beproeben / bedroghen zijnde van haren wereltlijcken bruydegom; want sy was in gelofte ende onder-trouwe niet eenen jonghelinck / die haer versmaende / niet een andere wilde trouwen. Ende al-hoe wel Geertruyt haer dickwijls vermaende / dat sy haer haren bruydegom niet en wilde ontrecken / heeft niet te min den jonghman getrouwt. Geertruyt van wel overwegende d'onbaste trouwe deser werelt / heeft voor haer genomen haer geheelijck den Heere op te draghen / als wesende standvastigh in syne beloften; aenghesien by eenen eeuwighen ende onsterffelijcken Coninck was. Daer-en-tusschen als dese andere vrouwe van Geertruyts bruydegom hadde ontfanghen / ende den tijdt van haren naeckte / was sy in grooten nootd / ende wierde seer ghepynicht; noch en wierde niet eer van de vrucht noch vande pijn ontslaghen / al-eeer sy van Geertruyt hadde vergiffnisse gebeden; de welke voor dese ellendighe vrouwe biddende / vercreegh terstont verlichtinge / ende alsoo wiert dese vrouwe verloft.

Maer Geertruyt willende ontslaghen zijn van alle de sorghe des wereltds; op dat sy sonder eenigh beletsel soude

Sp wort
van h
truyt
1.

De straffe
van een
houweijck
qu. alijck
aengeg.

soude mogen den hemelschen Wywdegom dienen / die tot dien tijdt toe haer lichaem reyn hadde bewaert / heeft begheert datmen haer eene plaetse soude verleenen op het Beghijn-hof van Welft; het welck sy heeft verkregen. Nu aengenomen zijnde van de Beghijnen / heeft sy haer met grooter debotien en godtbruychtigheyt CHRISTO opghedragen; ende heeft haer uptterste neersticheyt ghedaen / dat sy soude oodtmoedigh in woorden / wercken / kleederen / ende in hare conuersatie zijn / en lijdsamelijck soude verdraghē al wat haer oberquam; ende heeft haer alsoo Gode ende den menschen aenghe-naem gemaect. Seer dickwijls bichtede sy hare sonden met tranen voor Godt ende den Meester: in het beghin-sel van hare bekeeringhe en heeft sy den tijdt van beert-hien dagen ende nachten niet anders gedaen dan weenen: heeft daerom ten laetsten door eene goddelijcke openbaringhe verstaen / dat sy verghiffenisse van hare sonden hadde vercregē. In de tijdt dat sy aldus schreede / waren hare tranen haer broot geworden dagh ende nacht; al het ghene dat sy ghenut heeft / is seer weynigh geweest / noch en heeft 't selve sonder suchten niet genut. Daer na levende een onbesmet leven / heeft sy neersticheyt gedaen in de boet-paden des Heeren te wandelen; en niet achter te laten het welck sy konde weten haren Wywdegom aengenaem te wesen. Alsoo geschiedde het / dat sy meer ende meer voort-gingh in oodtmoedigeit / in gewillige armoede / inde liefde Godts / in haers selfs ende aller verganckelijcker dingen versmadenisse / ende andere deughden / met welcke sy hopte CHRISTO te mogen behagen / ende van hem te verwerben vergiffenisse / gratie / ende glorie.

In 't beghin-sel van hare bekeeringhe badt sy haren kost / aengesien sy arm was; maer hier inne verheughde sy haer om Godts wille / die rijck zijnde voor ons arm heeft willen worden. Wy aldiē dat sy van iemanden genoodt was met hem te eten / soo nuttede sy met dancksegginghe de spijse / die sy met bedelen ghehaelt hadde. Heeft oock seer dickwijls soo dienstmaerten als andere vermaent / dat sy haer leven wilden beteren; ende als de dienst-maerten haer vraghde / waer sy den kost sou-den krijgen / heeft gesept: De dienstmaerten die Gode begeeren te dienen / is het alleen ghenoech de spille te drapen / en van goeden wille te zijn. Somtijds genoodt

Sy moet
Begijnen.

Haer neerstelijck berouwen
des herten.

Sy haelt
met bidden
haren kost.

Hare won-
dere con-
templatien.

Den duyvel
bestrydt
haer.

Hare dage-
lyckse oef-
feninghen.

zijnde van een edele jonck-vrouw Mijt Willemans/ is
sy de achter-deure ingegaen/ sittende onberoerlijck op de
tuyben/ zijnde inden geest opgetrocken: het welck de liede
die haer kenden/ bemerkende/ en hebbe haer niet wil-
len verstooren. Seer dickwijls bleef sy ses oft meer weke
in haer celleke/ hebbende haer gemerck op Godt alleen/
die alsdan haer de verborgentheyt synder wijf heyt open-
baerde. Daer na komende wyt haer kamer / at sy ver-
schimmelt en hart broot/ ende dronck wepe van melck/
oft anderen slechte dranck. Seben geheele jaren en heeft
sy hare nature noyt voldaan met slapen: in welcke tijdt
sy veel bekozingen van den duyvel heeft verdragen; die
haer alsnu met de eermen/ alsdan met een ghetier by de
moude trock/ willende haer pels somtijts nemē. In de-
se bekozinge seyde sy seer dickwijls: maeckt u van hier/
ghy ellendigh Sathan; hem boozwerpende synen val
wyt den hoogen hemel inden afgront der hellen; 't welck
hy niet konnende verdrage/ heeft haer van d'eene plaetse
tot d'andere verboert/ somtijds heeft hy haer inde locht
opgenomen / maer heeft haer ongequetst weder neder
gheset/ overmits Christus niet en wilde dat den boosen
geest haer eenigh hinder soude aendoen. Sy beminde
voben maten de jonge kinderē: den duyvel dit wetende/
beranderde sy selve niet in eenē Engel des lichts; maer
inde gedaente van een jongh kint dat weent/ op dat hy
alsoo 't herte van dese maget mocht trecken bande god-
delijcke dingen: maer sy dat wel wetende/ seyde tot hem:
Gaet van hier / ghy boosen duyvel / want ghy en zijt
niet dien mijne ziele bemint.

Sy pleeggh haer selve alle dagen te oefenē in het ober-
dencken van de passie CHRISTI, ende die te verhalen:
daer-en-tusschen nochtans soo voegghde sy haer na den
tijdt/ en na de kerckelijcke diensten. Waerom sy inden
Abvent oberleypde de vierige begeerten bande oude Wa-
ders/ verwonderende haer over de goetheyt Godts/ dat
het hem heeft beliest te komen tot ons/ en van eene ma-
get geboren te zyn; ja dat meer is/ dagelijcx in onse ziele
te komen/ en daer in eene wosninge te makē/ ist dat wy
sijne woorden onderhouden/ en hem getrouwelijck die-
nen. Sy oberleypde oock de weldaden haer in 't besonder
vanden hemel om niet ghegeben / ont dat sy eene bruyt
en dochter CHRISTI was verkosen / daer af dancken-
de den Heere/ haer verwonderende over sijne groot-dae-
dige

dige werckē. Te Kersmisse oberpepsde sy de groote ootmoedigheyt Christi, sijne uysterse armoede/ en meer andere diergelycke dingē/ die in haer verwecktē eene overgroote soetigheyt des geests/ ende haer sterckte om hem te loven en te dancken. 'Tis somtijlen gebeurt als sy in diergelycke oberpepsingen ende soetigheyt des geests besich was / ende haer met het kleyn kindeken IESVS verlustighde/ dat hare maeghdelycke borsten opswollen/ ende melck gaben van Kersmisse tot Lichtmisse.

Op dat selve Beghyn-hof van Delft/ was oock de boven-genoemde Lielta/ eene maget seer deboot tot Godt: dese verbult wesende met den H. Geest/ heeft aen Geertruyt voorszeydt / dat naer een jaer in haer de wonden Christi in handen/voeten/ en sijde souden gedruckt worden: maer sy warachtelijck oodemoechtig/ ende haer als sulcke gratie onweerdigh kennende / heeft geantwoort: Van waer soude my dat komē/ dat ick niet aldusdanige gabe soude mogen bereert wordē? Ick bekenne my eene groote sondaersse/ ydel van alle deughden: bidde u daarom suster/ en wilt niet dusdanige woorden uwen mont noch mijne ooren niet lastich vallen: nu ben ick niet soveel weldaden Godts overgoten/ dat ick hem nimmermeer na sijne weerde en mach voldancken. Niet-te-mint als't jaer ten eynde quam / en dē goeden Vydagh aenstaende was/ als Geertruyt in hare kamer niet een aendachtich herte haer voor het Crucifix hadde neder-ghevozen/ seer lange biddende de ongemete liefde Christi/ waer door sy de alder-waerste ende schrikelijckste tormenten des Cruyces heeft willen verdragen; en 't selve in haer herte oberpepsende / eensamentlijck den Heere lovende uit alle haer macht / en sy nu overgoten zijnde niet eene wonderlijcke devotie ende godtvuchticheyt/ heeft gheboelt dat niet eene besondere ende bovē-natuerlijcke gratie de lichtecken van de wonden Christi in hare handen/voeten/ en sijde waren gedruckt. Ende na de goddelijcke beschouwinge tot haer-selven komende/ heeft sy tot haer gheroeper niet luder stemme het Beghynken Dievera/ seggende: Komt siet hoe groote gratie Godt my onweerdige verleent heeft/ niet door mijne verdienstē/ maer door sijne overbloedige goedertiericheyt. Dievera dit hoorende/ is daer rasschelijck toeghelopen/ en besiede dese teckenē/ is verbaest geweest over dit wonder/ heeft Godt gepresen ende geloeft. **Wt de won**

Een ongheroozt miracul.

De hoorzegginghe van de Lielta.

Haer wonden van Godt de wonden Christi ingedruckt.

de wonden liep schoon suyper bloet/ en dat seben-mael
des daeghs/ op de seben ghetijden der H. Kercken; niet
alleen dien nacht/ maer op den lichten dagh/ ende dat
niet eenen dagh/ maer ten minsten tot des Heeren he-
mel-vaert. Dit bloet heeft Geertruyt in doerckens ont-
fangen. Dit mirakel en heeft niet lange konnen verboz-
gen wesen; daerom niet alleen die van Delft/maer oock
alle de omliggende gebueren zijn om 't selve te sien/daer
toe geloopē. Dit heeft Geertruyt seer moeylijck gewest/
aengesien dese menschen seer beletteden hare geestelijc-
ke oeffeninghen ende contemplatien / daer sy mede tot
Godt getrocken/ ende inden geest opgetogen wiert. Sy
dan wetende dat alle mensche de vreesē Godts vā noo-
de is/ ende 't en sy hem een ieghelijck houde inde vreesē
Godts/ dat sijn huys (dat is sijne conscientie) oft van sijn
epgen bleesch/ oft van de werelt/ oft vanden duyvel haest
om geworpen sal worden: oock vreesende dat sy in haer
selvē behagen nemende/ Gode soude mogen mishagen:
oberwegende dat de besoeckende schare/ hare vereenin-
ge niet Godt belettede/ heeft Gode alsoo ghebeden: **Ist**
dat het u belieft goeden IESV, so bidde ick dat dese lic-
teeckenē der wonden uyt mijn lichaem gaen/ op dat ick
van u niet geschepden en worde/ beghinnende een wel-
behagen in my-selven te krijghen/ oft van andere listē
des duyvels bestoynt te worden. Godt heeft haer ver-
hoort/ alsoo dat het bloet uyt haer wondē niet meer en
bloeyde; maer de teeckenē der wonden tot den laetstē
dach haers lebens toe duerden.

Maer daer naer heeft sy ontrent haer herte groote
pijne geboelt; want sy wiert bedwongen te derbē de soe-
richeyt/ die sy wel eer ghesmaect hadde / als het bloet
uyt hare wonden bloeyde; heeft daerom groote begeerte
gehad om de wonden weder te verkrighen/ ende heeft
dickwijls alsoo ghesproken: **Och** oft my mijnen alder-
soetsten bywdegom IESVS sijne wonden wilde weder-
geven! **Och** oft het my mochte ghebeuren/ dat ick sijne
bloedige wonden sienlijck in mijn lichaem mocht dragē!
ick en soude hem niet meer bidden / dat hy die van my
name; want ick hadde liever op eene hooge plaetse (op
dat sy alle dese wondē mochten aenschouwen/ en Godt
loben) gestelt te worden. Geertruyt hadde dese wonden
ontfangen in 't jaer 1340. ende heeft daer na noch ach-
thien jaren geleest/maer seer krank van lichaem/alsoo
dat sy

De maghet
en kan het
vergaderen
van het
volck by
haer met
berdzaghen.

Sy ver-
krijght met
gebeden dat
het bloedt
niet meer
uyt de
wonden en
vloeyt.

dat sy ter kercken gaende/ twee oft dry-werf gedwongen was te rusten.

Al wast sake dat sy seer grof van lichaem was/sy was nochtans seer sober in 't eten; het is op eenen tijdt ghebeurt/ dat sy lust hadde tot kaes en broot; en siet/ Godt beweeght eenen landt-man/ die welcke ghenomen hebende kaes ende broodt/ is naer Delft gegaen/ niet wetende waer toe dat hy dat mede-broegh: maer als hy by het Beghijn-hof quam/ Geertruyt inden gheest dit wetende/ al was 't dat sy den man niet en kende/ noch den man haer/ heeft sy Dieberam gheroepen/ seggende dat sy de kaes ende het broodt vanden landt-man wilde ontfanghen. Sy gingh terstont bukten/ ende siet den man door het Beghijn-hof/ die de kaes ende het broodt brocht; ende sy seyde tot hem: Vrient/ weet dat ghy daer gekomen zijt/ daer ghy door Godts bestieringe toe wildet gaen; ende terstont leverde hy haer het broodt en de kaes/ ende gingh van daer. En Geertruyt heeft van dit broodt en kaes gegeten/ ende heeft Godt gedanckt.

Sp is seer sober in't eten.

Geertruyt heeft oock gehad de gabe der Propheete: want in 't jaer onses Heeren 1351. als de Keiserinne met haren sone Hertoch Wilhelmus slach leverde by de Mase; was Geertruyt door-wetende het perijckel 'twelck aenstaende was: want sy was doen ter tijdt met hare susters inde stadts kercke: alwaer sy haer met haer gantsch lichaem ter aerden worpende/ heeft de susters vermaent dat sy souden bidden. Want alsnu (seyde sy) wort den slach geleverd by de Mase/ en het is tijdt om te bidden. Een wepnich tijds daer naer als den slag was gedaen/ heeft sy tot de susters gesept: Laet ons den Heere loben/ want de onse hebben de victorie. Sommige Beghijnen seer onlanck bekeert zijnde/ beweenden inde kercke met groot beroude hare sonden. Dit wist Geertruyt inden geest; dese heeft sy t'hups komende met dese maniere vertroost: Al ist sake dat ghy-lieden/ mijnne susters/ met u quaet levē den Heere seer hebt vergramt/ wascht uwe sonden met tranen af/ en hout u noch een wepnich tijds in benautheden: Ick door den monde vanden Almogenden versekere u/ dat daer niemant en sal verdoemt worden. Sy somtijds sittende in hare celle heeft voorgeweten/ dat het landt in perijckel was/ overmidts den overbloedt vanden Ghijn. Sy daerom haer met hare andere Beghijnkens tot het gebedt begebende

Sp is besgaest met de geest der voor-segginghe.

Sp vertroost de berouthebbende Susters.

bende/ liggende cruys-wijse op de aerde/ heeft het perijckel afgekeert. Daer is oock somtijds tot haer ghekomen eene vrouwe Elisabeth/ die anders dickwijls tot haer pleegh te komen seer cierlijck gekleet/ lichtverdigh/ ende wereltsch van manieren. Dese vrouwe haer vragende/ met wat middel het rijck der hemelen te verkrijgen was; heeft haer geantwoort: Geloofst my/ dient dagh sal komē/ dat ghy de werelt een cruys sult wesen/ ende de werelt vooz u oock een cruys. Ende 't is alsoo geschiedt; want sy is niet eene geraecktheyt alsoo ghequelt geweest/ dat sy creupel zynde/ op kruicken gaen moeste.

Sy wist oock veel verborzen dingen/ die toekomende waren/ gelijk haren Viecht-vader Nicolaus Bondepilius metter daedt bevonden heeft. Dese was eenē godtvruchtighen Priester ende Capellaen vande oude Kercke/ de armoede soo beminnende/ dat hy/ zynde wt sijne kennisse ende vrienden/ gingh van deure tot deure sijn broodt bidden/ een man weerdich vooz wien Geertruyt tot alle deughden soude onderwesen worden. Als hy dan met Geertruyt van Theodoricus van Aenē was sprekende/ die nu niet sijne vanden vereenicht was/ in 't laetste van hare 't samen-koutingē sepde Geertruyt tot hem/ dat Theodoricus noch van sijne vande soude vermoort worden. Welck Nicolaus verwonderende/ tot haer wederom sepde/ dat hy niet sijne vanden vereenicht was/ ende goede vrienden waten; soo heeft sy op geantwoort/ dat het voorse ker geschiedē soude/ ende dat seer haest. En siet/ Theodoricus gaende buyten de poorten van Delft/ wort door listigheyt van sijne vanden ontfet / ende wort niet sulcke woertheypde van henlieden vermoort/ datmen sijne leden van malcanderen gesneden/ in mandekens naer huys moeste dragen. Welck Nicolaus hoorende/ heeft voort-aen meer geacht het gene van Geertruyt wiert gesept. Dese Nicolaus heeft daer na een huys binnen Delft willen kopen; ende als hy dit aen Geertruyt te kennen gaf/ heeft sy 't hem ontraden: segghende dat hy seer haest de huysen beter koop soude krijgen. Welck gheschiet is; aengesien de selve stadt belegert wiert/ op welken tydt de H. Geertruyt deser werelt oberleden is.

Alpdis Willemans eene edele vrouwe/ daer wy voben af gesept hebben/ vreesende het schickelijck oordeel Christi,

Sy hoorde
sepde de
moort van
enen seker
persoon.

Christi, ende d' eeuwighē pijnē der hellen/ quam dick-
 wijls tot Geertruyt, haer biddende dat sy aen Godt
 wilde verwerben verghiffenisse vooz hare sonden/ op
 dat sy niet de godloosen niet en soude verdoemt wordē.
 Sy is sonitjden ghekomen in het kamerken daer Geer-
 truyt inde beschouwingē Godts was op getogen; ende
 als sy weder tot haer selben ge komen was/ heeft sy met
 luyder stemme tot Aleydis gesept: *Siet ick verskere u* *Sp vooz-*
dooz de barmherticheyt Godts / dat ghy by sult wesen *sept eene*
van de eeuwige verdoemenisse. Dooz welke woorden *persoone/*
haer Aleydis niet weynigh en vondt getroost / en heeft *dat sy niet*
Godt gedanckt van sijne goedertierne barmherticheyt. *verdoemt*
Dit heeft hare man oock van haer begeert/ om 't selve *en salzyn.*
van Godt te verkrijghen; maer Geertruyt heeft wijse-
lyck gheantwoort / dat sy hem dit niet en konde belo-
ven/ ten waer het haer eerst vanden hemel geopenbaert
ware.

Als Geertruyt nu veel jaren onder de Beghynnen had
 de ghewoont in eene wondere viericheyt der devotien/
 ende in eene groote strafheyt over haer-selben; soo is sy
 gekomen tot den dagh wanneer sy soude gaen tot haren
 hemelschen bruydegom/ van den welcken sy dickwijls
 seer soetelyck pleegh te spreken/ ende seer devotelyck op
 te dencken/ midts gaders soetelyck te singhen. Sy dan
 ontfangen hebbende de rechten van de H. kercke/ heeft
 tot de andere Beghynnen ghesepdt: *Mijne Susters/ ick*
reys naer hups. De susters meynende dat sy overmits
de pijnē van hare sieckte/ aldus buytē haer selben sprac-
sepden dat sy 't hups was: heeft daerom met een goet
verstant gesept: Geensins en ben ick 't hups; maer daer
wil ick wesen daer de straten belept sijn met sijnen gou-
de. Ende dit gesept hebbende / is kortz daer na/ hare *Sp sterft*
geest Gode bebelende / in vrede gaen rusten: hare vin- *godt-vruch-*
gheren aen hare handen schenen pvoizen vingheren te *telgck.*
wesen. Sy is gestorven in 't jaer onses Heeren 1358. op
den H. d'yn Coninghen dagh/ ende haer lichaem is be-
graven buyten de deure des toren van d'oude kercke
tot Delft/ aen de Zuyt-sijde; want de Beghynnen van
Delft en hadden alsdoen noch gheene kercke / noch
kerck-hof.

S. GUDULA Virgo.

*Petrus de Iode
figuravit.*

8. Ianuarij.

*L. van Mechelen exc.
cum privill.*

H E T L E V E N
V A N D E

H. G V D V L A ^{8. IAN.}
A. 670
M A G H E T.

De heylighe Gudula was de dochter vanden *Vt de Re-*
 Scabe Witgerus / een seer groot Heere / ende *gisters van*
 van Amelberga / dochter vande suster van *Nederlandt.*
 Pipinus / Meper van 't Paleys ende metter
 daet regeerder van geheel Brancryck. Hare *De ouders*
 ouders en waren niet min godtvluchtigh ende deught- *ende 't ghes-*
 saem / als rijck ende machtigh. Amelberga / bevucht *achte van*
 zynde van Gudula ; hadde eene openbaringhe / dat de *Gudula.*
 dochter / daer sy af groot gingh / soude heyligh ende ver-
 maert voor Godt zyn : ende in tecken van volkomin-
 ghe van dese openbaringhe soo is het gheschiedt / dat
 de heylighe Geertruyt eene wonderlycke Maghet / hare
 meter was / ende haer ober de vonte hief / ende de selve
 daer na tot haren laste nam ; want sy haer seer na be-
 stondt / ende voedde haer op inde vreesse Godts. Gudula
 woonde in het Clooster van Ribelle / soo langhe als de *Hare deught-*
 heylighe Geertruyt leefde / verthoonende alreede de be- *delick*
 ghinselen van hare eenighepdt ende upnemende her- *jo. ickhepdt.*
 lighepdt. Als hare meesterisse was verrocken na een
 beter leven ; soo keerde sy wederom na hare ouders /
 niet om meer vyphedts te hebben ; maer om haer te
 verhoorden ende meer ontfeken te worden door hun
 exempel inde vreesse Godts. Daer was in een ghehuicht
 ghenamt Moyses / gheleghen een klepne mijle van
 het huys van hare ouders / ten capelle oft kercke / toe-
 ghe eyghent den Salighmaker : de heylighe Maghet
 ghingh somtijds naer den noen met eene dienst-maget
 derwaerts / om haer dies te vyer te begheben totten
 ghebeden ende contemplatien van haren Brudegom.
 Op enen avondt na de oude ghewoonte derwaerts *Mirakeleu-*
 gaende / dede den dupbel de keerisse upt / die sy vroegh- *se ontfekinghe*
 om haer te beletten vorder te gaen door de dupstel- *kerisse door*
 nisse / ende den wech onkenbaer te maken. De heylighe *den dupbel*
 Maghet *uptgedaen.*

Maghet Gudula begaf haer met groote vyerigheyt tot het ghebedt; ende de keerisse/ die sy droegh/ ontstact wederom mirakelenselijck. Ende dooz dese hemelsche jonste quam sy inde bidt-plaetse/ ende brocht aldaer den heelen nacht over met onsen Heere te loben ende te dancken; ende des morgheens de Misse ghehoordt ende hare devotie ghedaen hebbende / is seer blijde ende wel te vreden t'hups ghekomen. Sy vondt in haren wegh cene arme bedructe vrouwe/ die met haer sleppte een kindt van neghen jaren / soo oberdeckt met wonden ende onghevalligh / dat het sijne ooghen niet naer den Hemel en konde op-heffen / noch spreken/ noch hem behelpen met sijne handen om te eten; in 't korte gheseydt/ het was een levende exempel van ellenden ende pijnen.

Sy gheneest dooz't ghebedt een onghevalligh kindt.

De heylighe Maghet siende het selve alsoo ghestelt/ hadde daer mede-lyden mede/ ende sy badt Godt met warme tranen/ dat hy daer deernisse mede hebben wilde; ende hebbende het selve omhelt / gaf sy het de moeder gheheel ghenesen wederom. De heylighe Maghet was verwondert van Godts goetheydt / die hem hadde ghelweerdicht desen jonghen ghesontheydt te gheben dooz het tusschen-spreken van eene soo arme creature als sy was; ende de moeder verblifde haer om dat sy haren sone ghenesen sagh dooz den middel van dese schoone Jonck-vrouwe. Als sy op eenen anderen tijdt in het gebedt was in haer celle/ soo quam daer een vrouwe gheheel opghegheten vande melactscheydt / om haer te bidden / dat sy haer soude ghenesen; sy badt Godt / ende streect hare handen over haer / ende sy wiert terstont supber ende ghesont.

Sy gheneest eene melactsche vrouwe.

Onsen Heere dede veel meer andere mirakelen dooz dese heylighe Maghet / ter-wijlen dat sy noch leefde; maer de ghene die hy dede / doen hy haer inden Hemel tot hem hadde op-getrocken / om haer te gheben de croone/ die sy om hare verdiensten ende victozien weerdigh was/ waren veel uytneimender; want alsoo-men haer lichaem droegh om te begraven; eenen boom / die daer outrent was/ wiert bloepende in het midden vanden winter / sy-selven met schoone bladeren vercierende; ende alsoo-men hare reliquien wilde voeren na het Clooster van Sibelle / soo en konde-men de selve niet verroeren vande plaetse/ daer die waren/ tot dat sy voozhen namen die te voeren na de capelle oft bidt-plaetse van

Eenen boom blyeft des winters.

van onsen Saligh-maker / 't welck was in het kleyn doyp van Moysese; alwaer de heplighe Maghet pleegh overbloedighe tranen te storten / ende seer devotelyck te bidden: want soo haest als sy dit voor hen ghenomen hadden / soo verroerden sy seer lichtelyck hare bare / en droeghen die na Moysese. In dese verboeringhe gebeurde eene wonderlycke sake; want den boom die by haer tombe hadde ghebloept; wierdt door Godts cracht van daer upt ghetrocken / ende gheplant voor de poorte van dese Kercke / heel groen ende bloepende. Om welke oorsake den Keyser Carolus den Grooten daer dede stichten een Clooster van Religieusen / ter eeren Godts ende der hepligher Maghet: ende als hy op eenen dagh ter jacht gingh / ende seer sterckelyck eenen seer grooten beir verbolghde; den beir niet meer konnende ontgaen de handen der jaghers / liep in dese kercke; ende het hooft neder-buyghende / leckte de voeten vande Religieusen die daer waren / ende en wilde die plaetse niet meer verlaten / soo langhe als hy leefde; blyvende by dese wyse maeghden / niet als eenen fellen beir / maer saechtmoedigher dan een lam.

Den selven
wordt by
mirakelen
groen ende
bloepende
verplant.

Eenen beir
blucht in het
Clooster.

Als men de heplighe Maghet begroef / soo hielen hare ouders / die groote ende rijke Heeren waren / eene heerlycke upt-baert / hebbende haer lichaem ghekleet met hare alder-frapste kleederen ende juweelen. Eenen dief / die dit sagh / sloop looselyck op den derden dagh daer na 'snachs in hare tombe / ende beroofde het hepligh lichaem van alle sijne rijkdommen / ende gaf een deel daer af aen sijne dochter. Den heplighen Emebertus Bisschop van Camerijck / broeder van S. Gudula, hier af de wete hebbende / dede inden van die dese kerck-rooverij ghedaen hadde; ende onsen Heere bevestighe dit donnisse in den Hemel: want al die upt dit gheslacht ghebozen wierden / waren verscheden siekten onderwoypen / ende daer en was niet eenen / die niet eenigh mis-val oft lichamelijcke pijn / niet en betaelde de sonde van dese schroomelijcke begheerte.

Eenen
kerck-vief
wordt ghes
traft.

Dit mirakel is gheschiet tot straffinghe vande gene / die het graf der H. Maghet hadden berooft; maer Godt dede een grooter mirakel / om haer tombe te vereeren / ende te verlichten de ghene die verduyfster waren inde schaduw des doodts. Daer was op d' andere sijde der zee eenen heydenschen Coninck / die eene onghevallighe

Eene heps-
densche doch-
ter van eenen
Coninck
wozt by haer
graf genesen.

dochter hadde van joncx af / ende die haer selven geen-
sins en konde verroeren : aen dese arme dochter open-
baerde op eenen nacht in haren droom eene eerweerdighe
ende heetlijcke vrouwe / ende seide tot haer / dat sy
haer soude doen draghen by 't graf van S. Gudula, ende
soude aldaer ghenesen. De groote begheerte die sy had-
de om ghesont te zyn / was oorsake dat sy hare ouders
terstont vertelde het visioen / dat sy hadde ghehad / ende
't ghene dat haer was ghesepdt. Maer sy die afgodisten
waren / en hadden ghene kennisse vande heplighe Ma-
ghet / noch waer sy was / noch en wisten gheenen mid-
del / om na haer te braghen ; alsoo dat sy het selve niet
en achteden / tot dat de dochter op den derden nacht
daer na hadde openbaringhe vande plaetse / daer het
lichaem vande heplighe Maghet was / ende waer dat-
men haer soude moghen binden. Na dat sy de wete-
hier af hadden / soo dede den Coninck een schip ghereedt
maken / ende sont sijne dochter in Vlaenderen / seer wel
vergheselschapt met vrouwen ende soldaten ; ende daer
ghekomen zijnde / besocht sy het graf vande heplighe
Maghet Gudula ; ende na d'v' daghen / die sy volgherde
in hare ghebeden / vercreegh sy de seer begheerde ghe-
sontheyt haers lichaems / ende oock de salicheydt haer-
der zielen / dat haer veel nutter was ; want verlatende
de duyfsternisse der afgoderijen / daer sy in leefde /
nam aen het licht des geloofs van onsen Heere IESVS
Christus ; welken verlicht alle de ghene / die in hem
ghelooven. De ouders selve dit mirakel verstaen heb-
dende / en siende hunne dochter gesondt / quamen insghes-
lyckx besoecken het lichaem van de heplighe Maghet ;
alwaer verdzeven zijnde de duyfsternisse van hunne on-
wetentheydt / sy Christenen gheworden zyn.

Daer door
sy ende haer
ouders tot
Christum
bekeert
worden.

Als dan S. Gudula door dese ende andere dierghelijcke
mirakelen seer vermaert wierdt ; soo beliefdte het
Gode / te straffen de sonden der inwoonderen van dit
landt met een straffe ghecessle / toelatende dat de bar-
bare een wreede naticn ende vbanden onses gheloofs /
in dit landt quamen / die het al verbranden ende roof-
den ; ja sy vernielden oock het Clooster / daer haer li-
chaem begraven was ; hoe-wel dat sy aen het selve
gheen hinder en konden doen ; want hare reliquien te
vooren verbroert waren op eene verskerde plaetse.
Maer na dat dit onweder ghesluit was / soo brochtmen
het

het heyligh lichaem wederom in het selve Clooster / al-
 waer het bleef / tot dat onder het rijck van Ortho-
 den tweeden / Carolus den broeder van Lotharius Co-
 ninck van Brantkrijck het selve brocht met grooter ee-
 ren tot Brussel / ende stelde het inde kercke van S. Gau-
 gericus. Het gheschiedde in dese oberboeringhe / dat den
 selven Carolus / willende met sijne ooghen curieuselijck
 sien het lichaem van de heylighe Maghet / open dede de
 kasse daer het in rustede : ende terstont rees daer eene
 soo dicke ende donckere wolcke op / dat hy niet en kon-
 de sien ; ende de ghene die daer teghenwoozdigh waren /
 wierden soo verbaest ende verbaert / dat sy dyp daghen
 lanck in het ghebedt bleven / biddende onsen Heere hen
 het selve te vergheven : daer naer is den Hertoch Caro-
 lus verghefelschapt met de clerghe / met wierooch ende
 lichten / in alle oodtmoedigheyt nae de kasse ghegaen /
 ende ghesien dat hy begeerde. Dit gedaen zijnde / sloten
 de Priesters de selve toe / en stelden die op hare plaetse ;
 ende den Hertoch Carolus seghelde die toe met sijnen
 seghel ; ende schonck de heylighe Maghet rijcke orna-
 menten / om haren autaer te verciere / die hy oock be-
 giftighde met goede renten. De reliquien van S. Gudula
 bleven in die plaetse tot het jaer 1047. doen de kercke
 van S. Michiel binnen Brussel ghesticht wierdt / inde
 welke sy wierden oberghedraghen by den Grave Wri-
 cus / nebe vanden Hertoghe Carolus / met eene generale
 processie ; waer inne was den Bisschop / de Grefstelyck-
 heyt / ende het volck : en zijnde tot noch toe gebleven see-
 ge-eert vande groote / edele / en rijcke stadt Brussel / die
 de S. Gudulam genomen heeft voor hare besondere pa-
 tronersse : ende de kercke die ghebout was inden name
 Godts ende van S. Michiel, heeft den naem behouden
 van S. Gudula, na dat daer dese reliquien inghestelt zijn
 gheweest / ter oorsaken vande groote devotie / die het
 volck tot haer heeft.

Haer lichaem
 wordt tot
 Brussel ghe-
 bracht / ende
 daer geschiet
 een mirakel.

Het wordt
 in een ande-
 re kercke
 verboert.

S. PRISCA Virgo et Martyr.

18. January.

I. Gualbert sc.

H E T L E V E N
V A N D E

55

H. P R I S C A 18 JAN.
A. 271.

M A G H E T
ende Martelaerſſe.

Den Claudius den tweeden van dien naem *Vt oude*
ghekomen was in het rijk van Roomen naer *Registers.*
Galienus / heeft hy groote oorloghen ghe-
hadt teghen de Gotthen / ende andere vrom-
de volkeren ; ende vercreegh upt-nemende
victorien ; want hy versloegh dry hondert duysent
Barbaren / hy nam twee duysent schepen / ende quam
tot Roomen vol glorie ende triomphe : alwaer hy ver-
nam / dat de Christenen dooz den vrede ende ruste / die *Claudius*
hy eenighe jaren hadden ghehadt / seer waren vermeer- *verbolgt de*
dert / ende dat de saken van ons heyligh gheloof seer *Christenen.*
waren ghegroeyt. Ende hy / als een heydensch mensch
zynde / wilde syne valsche goden believen / ende bedanc-
ken vande victorien / die hy meynde dooz hen vercregen
te hebben : hy beghonste dan de Christenen met groote
valscheydt te vervolghen / als doodr-vyanden van sy-
ne goden ende van sijn rijk. Ende dooz dese oorsake
storteden veel heylighe Martelaren hun bloedt tot
Roomen om Christus wille / die hen daerom croonde
in den hemel. Onder de welcke heeft gheweest een
jonghe dochter van derthien jaren oudt / ghenamt
Prisca, ghebozen inde selve stadt van Roomen / upt
edelen gheslachte / die dooz de dienaren vande justitie
ghevanghen is gheweest / ende vooz den Keyser wierdt
ghebrocht : den welcken siende dat sy soo jonck was /
meynde dat de selve lichtelicken soude veranderen ;
ende beval om deser oorsaken wille / datmen haer sou-
de leyden naer den Tempel van Apollo / om dien te
aenbidden / ende offerhanden te doen. De heylighe Ma-
ghet en wilde gheensins het ghebodt vanden Keyser
ghehoorsaem zyn / om 't gebodt Godts t'onderhouden ;

D iij

segghende

seggende dat IESVS Christus alleen den warachtighen Godt was / dien de Chyistenen aenbaden ; ende dat de goden der heydnen maer dupbelen en waren / die hen bedrogghen . Den Keyser dede in haer maeghdelijck aensicht veel kaeck-smeten slaen ; 't welck hoe wel dat het leelijck ende swart was vooz de werelt ; nochtans was 't vooz de ooghen Godts schoon ende blinckende. Sy wierpen haer indē karcker onder de quaetdoenders ; van welcke eenighe dooz smeecken / andere dooz vzeese arbedden / om haer tot hun quaet boornemen te brengen ; maer sy bleef altoos vast ende volherdigh / sonder haer te laten verwinnen op d'eene oft d'andere maniere . Sy gheesselden haer seer wreedelijck / ende goten in hare wonden brandende speck ende vet ; ende leydden haer wederom naer dē karcker. Maer dooz alle dese pijnē is sy te meer in 't Chyisten geloove bevesticht / en inde liefde IESV Christi versterckt ; want Christus haer vertroostende / heeft sijne heylighe Enghele gesonden / om haer te besoecken ende te bevestighen in 't heyligh Chyistē geloove ; op dat sy de bereyde croone vande maeghdelijcke supberheyt ende martelie in het eeuwich leven soude mogen outfangen. Ma d'v d'agen brocht men haer vooz allen 't volck in het amphitheatrum ('t welck was eene plaetse daer sy hunne spelen ende seeften hielen) alwaer terstont los ghelaten is eenen fellen hongherighen leeuw / om haer te verslinden ende op te eten ; maer den selven / verghetende sijne naturelijcke wreedheyt / viel vooz de hoeten vande Maghet ghelijck een schaep / haer leckende ende seefterende . De heydnen bleven dooz dit nieuw spectacel wel verbaest ende beschaemt / ende de Chyistenen seer vertroost ende ghemoet. Maer dit en was niet genoegh / om te versoeten den tyran / die wreeder dan de wilde beesten was . Sy beval / datmen haer wederom soude worpen inden schandelijcken karcker vande slaven / ende datmen haer daer d'v daghen soude laten sonder eten : als dese d'v daghen ghepasseert waren / brochtmen haer daer upt / haer pijnighende met nieuwe tormenten. Sy streecten haer op de pijnbanck / makende haer lange strepen op de huyt met stalen tanden / ende p'sere tanghen / beproevende d'een pijn op de andere op haer teeder lichaem . Daer naer wierpen sy haer in een groot vper / dat niet en wilde branden ; om datmen soude sien / dat alle creaturen den Heere gehoorzaam

En wordt
vooz de be-
sten ghelwoz-
pen / die haer
niet en mis-
doen.

En lijdt
brel toz-
menten ende
pijnen.

HET LEVEN
V A N D E

H. A G N E S

M A G H E T

ende Martelaerſſe.

59

21. IAN.

A. 304.

Al is 't ſake dat de goedthejdt Gods ende *Befchreuen*
upnemenhejdt van het Chriſten gheloobe *door veel*
grootelijckx haer verſchijnen in de levens *HH. Va-*
van alle heplighen; nochtans zijn daer ee- *ders, ende*
nighe / in de welke men deſe twee meeft *namentlijck*
kan bemercken. Het leven vande glorieuſe Maghet *door den H.*
ende Martelaerſſe Agnes is ſoo vol van Goddelijcke *Ambroſius.*
wonderlijckheden / ende upnemende deughden / dat
(ghelijck den heplighen Ambroſius ſepdt) de mans ende
vrouwen / oude ende jonghe / ende alle ſtaten van men-
ſchen / de ſelve ontwijfelijcken moeten lezen / prijſen / ende
verwonderen. Want in dit leven ſullen wy bemercken *Leben van*
den rijckdom vergheselschap met de ghewillighe ac- *de H. Agnes*
moede / den edeldom met de oodmoedighejdt / de clep- *is wonder-*
hejdt des lichaems met de groothedjt des gheests / de *lijck.*
kindſchepjt met de wijshejdt / de kranckhejdt met de
victorie / den maeghdom met de martelie / ende de roy-
nighejdt triompherende in oneerlijcke plaetsen.

De H. Agnes was tot Roomen geboren van rijcke en
edele ouders / ſy wiert op-gebrocht in ſoo-danige manie-
ren / als hare ouders ende gheſlachte betaemde. Sy be-
gonſt van hare kindſchepjt ghenuchte te hebben in-
de liefde Chriſti / ende haer ſelven ſoo tot de ſelbe te
begheben / dat alle hare blijdschap / ende alle haer le-
ven was te peyſen op ſijn leven ende paſſie. Sy hadde *Sp maecte*
in ſijne heplighe wonden eene wooninghe ghemaect / *hare woo-*
ende eenen tempel vooz haer herte; peyſende op de py- *ninghe in de*
nen des Heeren / ende hopende te ghenieten de vrucht *wonden*
van ſijn crups / onderhiel ende verheughde ſy haer *Chriſti.*
grootelijckx; aengheſien den H. Gheest haren meeſter
was; ende den minnelijcken IESVS, die haer tot eene
bjudjt begheerde / beweeghde haer om haren maegh-
dom

Den sone
van Sym-
phronius
berliest op
haer.

Haer by-
moedighe
andtwoorde
tot den sone
van Sym-
phronius.

dom hem volkomelijck op te draghen. Hy verborghde in haer herte het vper van dese repne ende soete liefde soo langh als sy noch jonck was: tot dat sy twaelf ja- ren oudt ende uptnemende schoon zijnde / den dupvel arbeypde / om dat te beletten / ende haer te benemen dese heylighe ghenuchten / die sy in hare ziele hadde. Want een jonck edelman / den sone van Symphronius den Obersten van Roomen / haer siende wiert soo ver- lieft op hare gratie ende schoonheyt / dat hy nergkens dagh ende nacht op en peysde dan op haer; ende verno- men hebbende dat sy eene edele Maghet was / ende dat hy sijn gheslachte gheene cleynicheydt en soude doen met haer te trouwen / sochte hy alle moghelijcke midde- len / om haer soo verre te brenghen / dat sy hem soude trouwen. Maer alsoo de ouders van de heylige Maget de sake soo seer niet en voorderden / ghelijck hy wel wil- de / oft om dat sy dochten / dat sy noch seer jonck was / oft om dat sy saghen / dat sy gheenen sinne en hadde om te houwelijcken; soo sochte den jonghelinck (die ontste- ken was met eene blinde liefde / ende verwonnen van sijne passie) bequaemheyt / om haer te sien ende te spre- ken; hopende door desen middel lichtelijcker te verwer- ven 't ghene hy begheerde. Ende haer ghemoetende op de strate / viel hy haer aen / ende badt haer / dat sy hem tot haren bruydegom wilde nemen; haer van sijnen 't wegghen presenterende alle 't ghene dat de dwase liefde in soo-danighe saken ghewoon is te presenteren; ende haer toonende ende ghevende veel jutweelen ende koste- lijcke ghesteenten / die hy tot desen eynde met hem had- de ghebrocht. Maer de heylighe dochter / die al-reede met haren hemelschen bruydegom vereenicht was / ende hem om-helsde / troock haer achterwaerts / al oft sy onvoorzienlijcken een venijnigh serpent hadde ghesien; ende seyde tot hem met een ryp ende stuer ghesichte: Gaet van my / ghy helschen brandt / verwecker der son- den / strick der boosheyt / spijse des doodts; en denckt niet / dat ick mijnen bruydegom ontrouwe sal doen / aen den welcken ick my soo hebbe ober- ghegheben / dat ick alleen door sijne liefde lebe. En peyst niet / dat ghy by hem mooght gheleken worden; want hy heeft ses de alder-volmaeckste conditien ende uptnemetheden. Niemandt en is sijns ghelijck; hy is edel / schoon / wijs / rijck / goedt / ende machtigh. Diet / oft hy niet edel en is / wiens

wiens Vader Godt is / die hem voort-ghebrocht heeft sonder vrouwe ; ende de Moeder die hem ghebaert heeft / bleef Maghet. Hy is soo schoon / dat hy met sijn ^{Sonne/} schynsel te boven gaet de claerhepdt der Sonnen / ^{Ma-} ne / ende der sterren / in soo groote volmaeckthepdt / dat ^{Mane/ ende} dese selve hen verwonderen van sijne schoonheyt ; ende ^{sterren zijn} met eene stille sprake belijden / dat sy by hem ^{dupster-} nisse zijn. Hy is soo wijs / dat hy my soo met sijne liefde ^{sen by Godts} ghevanghen heeft / bat ick op ghene andere saecke en kan pepsen dan op hem ; ende ter-wijlen dat ick spreke van sijne upnemenheden / ghevoele ick soo groote ghenuchte / dat al is 't dat ick van u eenen schroom hebbe als van de doot ; nochtans my verblijde u te sien / ont u dit te moghen segghen. Hy is soo rijck / dat hy my gegheven heeft eenen schadt / die meer weerd is dan het Roomsche rijck ; ende niemant en dient hem / oft hy en wordt van hem begift met ghenoeghsamigen rijckdom. Maer wat sal ick u segghen van sijne goedthepdt / die on-ghemeten is ; ende om u die te beter te bewijzen / heeft hy my gheseghelt met sijn bloedt : hy heeft my sijn woort ende trouwe ghegheven / dat hy my nopt en sal verlaten : hy heeft my tot sijne bruydt ghenomen : hy heeft my seer kostelijcke kleederen ende onwaerdeelijcke juweelen ghegheven. Hy is soo machtrigh / dat daer niemant in hemel / oft op der aerden en is / die hem kan verwinnen ; ende sijnen reuck alleen gheneest de krancken / ende verweckt de dooden : ende om dese sijne upnemenheden ben ick gheheele de sijne / ende ick hebbe hem liever dan mijne ziele / ende mijn leven : het soude my eene seer soete sake zijn voort hem te sterben. Als ick hem beminne / ben ick supber ; als ick hem ghenake / ben ick repne ; als ick my by hem voeghe / ben ick Maghet. Zynde dan dese saken alsoo ; bemerk ghy eens / oft ick hem behoore te verlaten door hope oft vreesse van eenighen loon oft straffinghe. De maeghden dan behooren wel te volghen het exempel vande heylighe Agnes , ende haer te onthouden van giften te nemen (ghelyck S. Maximus seyd) van de mans / hoe seer de selve becleedt zijn met den naem ende schyn van Godtbruycthepdt. Dien u niet en gheeft (seyt desen H. man) daer ghy Godt meer soudt vreesen , en neemt van hem niet , daer ghy de werelt meer soudt beminnen.

Maer

Maer den verblinden jongelinc meynde dat Agnes verliest was op eenen anderen; ende soo seer met liefde bevanghen / dat sy met rasernye ontfeken was; ende daerom den ghenen / dien sy beminde / haren Godt / haer leven / ende hare ziele noemde (want de onsalighe ende dwase liefde der minnaren pleegh som-wijlen dese namen te ghebruycken) ende hy wierdt soo bezoeft ende ghestoort / dat hy van onghenuchte sieck bleef te bedde ligghen. Sijnen vader d'oorzake vernemende / dede de heylighe Maghet ontbieden / ende socht alle listen die hy konde / om haer te raden / dat sy synen sone soude trouwen; aenghesien hy dese saecke soo ter herten nam: maer bevindende dat sy vaster in haer voornemen bleef dan ecne steen-rotse; tot hem segghende / dat sy in gheender manieren veranderen soude den bruydegom die sy verkozen hadde; soo hadde hy groote begheerte / om te weten / wie desen bruydegom mochte wesen / daer Agnes soo seer op verliest was; ende alsoo hy groote neersighepdt hier toe dede / om dat te vernehmen / een van sijne pluym-strijckers septe tot hem: Heere / dese Maghet is Christene / ende van joncks af opghevoedt in de konste der tooverije / inde welcke de Christenen seer bedreven ende upt-nemende zijn / gelijck de wercken bewijzen / die sy daghelijcks doende zijn. Als den Obersten dit hoorde / was hy seer verblift / om dat hy hadde oorzake / om Agnes te quellen / ende hem van haer te wreken met soo schijn-barighe oorzake; want hy 't niet en konde doen / om dat sy synen sone niet en wilde trouwen; ende om dat sy soo edel was / en konde hy haer door gheenen anderen middel overlafst doen. Ende daerom voor hem ghenomen hebbende de H. Maghet te pramen / ende tot synen wille te brengen met smeeckinghen ende beloften / ende indien dese niet en voorderden / met vreesse ende tormenten; soo sont hy sijne dienaren om haer / ende dede haer komen voor synen stoel. Al-daer bevocht hy haer seer sterckelijck van alle zyden / ende ghebruyckte alle middelen ende konsten die de booshepdt / met macht ghewapent / konde doen. Ende alsoo gheene sake ghenoeghsaem en was / om te veranderen het herte van de H. Maghet / dat soo vast ghebesticht was op I E S V S Christus, septe hy haer ten lesten: Agnes, neem eenen man; oft wilt ghy Maghet blijven / doet offerhande aende goddinne

Symphro-
nus wordt
leek van
afde.

hy wordt
voor den
rechtter
afboden.

binne Westa / ende dient die eculwelyck / ghelyck andere Roomische maeghden doen ; oft indien ghy dat niet en wilt doen / soo sal ick u kastyden ghelyck ghy verdient / ende ick sal u doen leyden in het ghemeyn boordeel vande oneerlycke vrouwen / om al-daer beschaemt ghemaect te worden . De heylighe Maghet andt'woorde : En stoozt u niet / o President ; want ick en sal gheenffins verlaten den bypdegom / die ick eens ghenomen hebbe ; ende indien ick niet en begheere ulwen sone / zijnde een treffelyck edelman / veel min sal ick my laten verleyden om t'aen-bidden de leughenachtighe goden / die hen niet en verroeren noch en gheboelen ; maer zyn stom / ende doof / ende en hebben gheen leven . Ende aengaende 'tghene dat ghy seght / dat ghy my sult doen leyden in 't ghemeyn boordeel ; ick en vreesse geene beschaemtheydt ; want ick hebbe by my eenen Enghel / die een is vande ontallycke dienaren van mynen bypdegom / die my bewaert / ende mynen persoon met eenent wonderlycken pver bescheemt ; ende mynen Heere Iesus Christus (dien ghy niet en kent) om-ringhelt my van alle zyden als eenen onwinnelycken muer .

Den boosen Rechter hoorende dese woorden / wierdt uyt-sinnigh / ende dede de heylighe Maghet naeckt ontcleeden / ende lanckx de straten der stadt leyden na het boordeel ; en beval dat den uyt-roeper voor haer soude gaen / roepende met luyder stemmen / dat dit Agnes de rooveraersse was ; de welke / om dat sy de goden hadde ghelastert / den Obersten van Roomen dede leyden na dese plaetse / om dat een-iegelyck / die wilde / met haer soude te doen hebben . De Heydenen ghebrypckten dickwyls dit torment teghen de Christenen ; daer door bewysende / dat de goden / die sy aen-baden / waren onreyn / ende sy onkuyfch ende oneerbaer ; ende dat de Christene maeghden ende vrouwen 't selve hielen voor schroomelijcker dan de doot selve ; ende dat sy liever voor de leeuwen gheworpen souden hebben gheweest / dan aende roffianen ghelebert . De maniere die sy hielen in dit schandelyck spel / was dese : Sy namen de Christene Maghet / ende sloten haer in een camerken van die oneerlycke plaetse / sy schreven op den in-ganck den naem van de Maghet / ende den prijs der onkuyfshedyt ; daer quamen de wolven ende onkuyfche jonghelinghen / om haren hongher ende wellust te versaden / ende om te verstin-

hare byp-
moedigheyt
in 't spreken,

Den Rechter
doet haer na
het boordeel
leyden.

Godt doet
haer hayz
groepen.

De supbere
ziele en
wordt van
de onreynne
plaetse niet
besmet.

verflinden het onnoosel lam dat daer was. Ende onsen Heere liet dese boosheyt toe / om meer te openbaren de voorszienigheyt / die hy heeft vande supbere zielen / ende om die te bewaren in 't midden vande vlammen sonder haer te verbzanden / ende om de werelt te toonen de supberheyt ende hepligheyt des Chyften gheloofs; ende datter gheenen erm soo sterck en is / die sich tegen hem kan stellen : ghelijck-men ghesien heeft inde heplighe Agnes. Want alsoo de beulen dat maeghdelijck lichaem beroofden van de cleederen / dede den Heere haer hayz groepen / ende sy becleedde ende bedeckte haer selven soo daer mede / dat haer niemant vloot en konde sien. Ende als sy quam in dese onkupsche ende dupstere plaetse / vont sy tot haerder bewaringe eenen Enghel / ende een seer schoon cleedt / dat witter was dan sneeuw; 't welck sy aen-dede / ende gheheele die kamer blinckte met eene soo groote claerheyt / datmen 't met gheene woorden en kan uyt-spreken / noch menschelijcke ooghen verbzaghen. Ende de heplighe Maghet / onthaelt van haren bypdegom / ende op-ghetrocken in synder liefden / begaf haer ten ghebede / hem bedanckende / dat hy haer aldus beschermde. De supbere ziele en wierdt niet besmet (even-ghelijck de Sonne) vande onreynne plaetse; noch den martelaer Christi en wordt niet ont-eert door den karcker; maer de karckers ende kotten worden gheheplight / om dat de martelaren daer in hebben gheweest. Den bergh van Calvarien en heeft Christus niet ont-eert; maer Christus maecte den selven soo glozies / dat alle de Princen der werelt dien hebben ghe-eert / ende kussen syne steenen : het Cruys / dat eene straffe ploegh te zijn van quaedt-doenders / en maecte den Heere niet quaet oft schandelijck; maer ontfingh van syn heplighe leden soo groote eere / dat het van een-iegelijck vereert wort. De reynicheyt van Agnes en wierdt niet besmet door d'onsupberheyt van dese plaetse; maer de plaetse wiert door de reynicheyt van Agnes veredelt ende verlicht / ende dit kot der onsupberheyt wiert een paradys der reynder wellusten / ende dese speloncke van wilde beesten wiert verandert in eene wooninghe der Enghelen ende van Godt selve; tot wiens eere daer na op de selve plaetse gherumert wiert eene Kercke / daer hy op den dagh van heden noch in wort vereert te sjoonen. Dat den dupbel hem
op-ghebe

op-gebe aen de dienaren Godts/aenghesien een maegh-
deken van derthien jaren hem alsoo verwonnen heeft/
ende ghevonden in eene wyeede ende beroerde zee der
wellusten eene sekere havene der repnighepdt. D'on-
kupsche jonghelinghen quamen inde kamer vande H.
Agnes, ende hen verwonderende van het ghene dat sy
saghen/ghinghen daer upt verandertende repn; sy qua-
men daer inne leelick ende verfoepelick/ende sy ghin-
ghen daer upt schoon ende supber;ende willende te vo-
ren dienen den dupbel ende d'onmanierlijcke begheer-
lijckhepdt des bleeschs/ghinghen daer upt ghemantert/
Godt kennende ende lovende.

Den sone dan van den President / die de principale
oorsake hadde gheweest van dese ongoddelijcke wreet-
hept / die-men teghen de heylighe Maghet hadde ghe-
bruyckt/quam om synen quaden wille te volbringhen
inde kamer;ende sonder te bemercken / wat daer inne
was/wilde hy de Maghet aen-vallen: maer hy wierdt
op den selven ooghenblick gheslaghen vanden Enghel /
die haer bewaerde; ende hy viel terstondt doot vooz
de voeten van Agnes. Ende alsoo d'andere jonghelin-
ghen sijne mede-ghesellen / die hem aende deure wach-
teden/saghen dat hy niet en quam / ghinghen naer wat
tijds inde selve kamer; ende siende hem op de aerde
doott ligghen / beghonsten sy met luyder stemmen te
roepen: Kompt Romeynen/kompt; Agnes de Christene
tooveraersse heeft niet hare tooverghen ghedoott den so-
ne vanden President. Dese stemme verbruydde haer
gheheel bloomen doot / ende quam den droeben vader
ter ooren. Welcken / als wysinnigh ende verwoedt/
liep rasschelijck ter plaetsen daer 't lichaem van synen
sone lagh;ende siende dat hy doot was/keerde hy hem
tot Agnes, ende seide: O tooveraersse ende bedriegeresse/
helsche dupbelinne / ende monster ghebozen tot mijn-
der ellenden; waerom hebt ghy mijnen sone ghedoott/
die eeuwelijck behoorde te leven / ende wiens leven het
mijne was? Hier op andtwoorde de heylighe Agnes:
Ick en hebbe uwen sone het leven niet ghenomen/
maer sijne stoutighepdt ende beroemelijckhepdt. D'an-
dere / die vooz hem hier in ghekomen zijn/zijn daer on-
ghhindert upt-ghegaen; want sy siende dese kamer
vol schijnfels / gaben den grooten Coninck des hemels
d'rere/die hem toe-kompt;ende bemerckten / dat hy nu
ghecleedt

Den sone van
Symphro-
nius wordt
vanden En-
ghel ghesla-
ghen / ende
sterft.

ghecleedt heeft/ doen ick naeckst was; ende dat hy my
 bewaert heeft/doen ick verlaten ende alleen was; ende
 dat hy in dese oneerbare plaetse mijnen maeghdom
 heeft beschermt/dien ick hem van mijne kindtscheyt af
 hadde op-ghebraghen. Maer uwen sone stoude ende
 verwonnen van sijne raserije/ sonder mijnen Godt te
 ontsien/heeft my willen vercrachten; ende daerom heeft
 den Enghel/ die my bewaert / hem ellendelijcken doen
 sterben. Doen seyde den President tot haer met eene
 saechtmoedighe ende beleefde stemme: Ick bidde u
 dan/dat ghy mijnen sone 't leven wilt wederom gheben;
 op dat-men mach weten dat ghy 't hem met gheene
 tooverije ghenomen en hebt. Waer op Agnes antwoor-
 de: Doozwaer u on-gheloove ende verblindtheit en
 verdienen niet / dat mijnen Godt uwen sone vander
 doot soude verwecken; maer om dat-men sijne glorie
 te beter soude bekennen / ende op dat gheheel scoonen
 soude verstaen/hoe ghelucksaligh sy zijn/die hem ghe-
 trouwelijck dienen / gaet ghy ende die met u komen
 upt dese camer/ ter-wijlen ick mijn ghebedt doe / ende
 hem daerom bidde. De afgoddisten ghinghen upt de
 camer / ende Agnes, met den aensicht neder ter aerden
 vallende / badt met veel tranen haren lieven brude-
 gom/ dat de ziele van desen jonghelinck soude moghen
 weder-keeren tot sijne verkouwde leden. Ter-wijlen sy
 badt/ openbaerde haer den Enghel / ende versterckte
 haer; ende verweckte den jonghelinck; die op stont en
 ghingh bukten/ende begonst te roepen/ende te segghen:
 Daer en is gheenen anderen Godt noch in hemel/noch
 op der aerden/noch inde zee/noch inde afgronden/ dan
 dien almachtighen Godt/ die de Christenen aenbidden;
 ende hem alleen is-men alle cere schuldigh/ hy moet al-
 leen aen ghebeden worden: d'afgoden en zijn maer
 dupvelen / die ons bedrieghen / om ons met hen ter
 hellen te brengen. O almachtigheyt vanden Scrup-
 sten/ die de wolven aldus in lammeren verandert/ende
 de steenen in kinderen van Abraham, ende der afgoden
 aenbidders in sijne ghetrouwe dienaren / ende de ver-
 volghers der reynigheyt / in verkondighers der sup-
 verheyt!

Den Enghel
 openbaert
 haer/ ende
 hy verweckt
 den sone van
 Symphro-
 nius van de
 doot.

Soo haest als de Priesteren der af-goden vernamen
 de woorden vanden verresen sone vanden President/
 begonsten sy er de alle 't volck dooz hen op-ghemaect
 met

met luyder stemmen te roepen : Doet de bedriegherse
 sterben : doot de goddeloose / onrepe / onbschaemde /
 oneerbare / die met hare rooverijen de menschen het
 verstand beneemt / ende de herten beroert / en als eene
 tweede Circe in beesten verandert. Den Oversten wiert
 dooz dit roepen beroert / ende wierdt twiffelachtigh ;
 want eens-deels was hy gheneghen om de Maghet te
 verlossen ; ghesien hebbende de wonderlijcke wercken /
 die dooz haer gheschiedt waren ; ende eens-deels vrees-
 de hy de rasernije van 't volck ende 't gheweldt vande
 Priesters . Ten lesten als een cleyn-moedigh mensch /
 liet hy hem verwinnen vande vreesse ; ende de sake be-
 velende aen Aspasius sijnen stadt-houder / vertrock hy /
 ghelijck cleyn-moedighe rechters ghewoon zyn te doen /
 als sy de waerheyt weten / ende die konnende bescher-
 men / 't selve niet en doē. Aspasius bebal dat-men Agnes
 vooz hem soude brenghen / ende dat-men daer een groot
 vper soude maken / ende haer daer in woypē. Maer den
 Heere en wilde niet / dat haer het lichamelijck vper sou-
 de verbzanden / die 't vper der begheerlijckheyt niet en
 hadde ghevzandt ; ende daerom scheydde haer de vlam-
 me in twee / haer in 't midden latende ongheschent /
 ghesondt / ende onghhindert ; ende beghonst te vanden
 d'afgodisten die daer ronts-om stonden / die teghen de
 H. Maghet riepen : ende sy verheughde ende verbljdde
 haer / en keerende tot haren soeten vrupdegom / seyde tot
 hem : O mynen almachtighen Godt / die alleen lof ende
 eere weerdigh zyt ; ick love ende verheffe u / om dat
 ick dooz de cracht van uwen eenigh-ghebozen Jong
 I E S V S Christus verwonnen hebbe 't gheweldt der ty-
 rannen / ende ghegaen dooz den onsupveren wegh son-
 der smette ; ende om dat uwen gheest ende uwen he-
 melschen dauw versoet den vzandt van dit vper / ende
 maect dat de vlamme my soet ende haren vrant vzien-
 delijck zyn / ende dat uwe vranden en mijne pynighers
 in hen-selven geboele de cracht van dit element : Heere /
 uwen alder-heplighsten name zy gebenedijdt ; aengesien
 ick nu sien 't ghene dat ick begheerde ; gheniete 't ghene
 dat ick hopte ; om-helse en hebbe 't gene dat ick bemin-
 de : mijn herte / mijn tonghe / mijn ziele / mijn binnenste
 loben en maken u groot. Ick kome tot u / warachtigen /
 eeuwiggen / ende levenden Godt / die regneert met uwen
 eenigen Done Iesvs Christus in de eeuwen der eeuwen.

De heplighe
 Agnes en
 verbrandt
 niet in 't
 midden
 van 't vper.

Als sy dit ghebedt voleynt hadde / ghingh 't vper soo
 upt / dat daer gheen teecken af en bleef. Maer Mpa-
 sius om 't volck te stillen / dat op-roerigh was ende
 tierde / beval dat-men haer met een sweerdt door hare
 keele soude steken. Als den beul 't sweerdt upt-trock / en
 op-hief om haer te steken / becfde hy / en veranderde van
 colenc / al oft hy selve ter doot verwesen hadde geweest;
 ende sy was onbevrees / verwachende den steke / met
 soo groote kloechhepdt / dat het scheen / dat sy de traeg-
 hepdt van den beul berispte / ende seyde tot hem : Wat
 doet ghy? wat verheydt ghy? waerom wederhoudt ghy
 u? Laet 't lichaem sterven / dat in de ooghen der men-
 schen bemint mach zyn; ende laet de ziele leven / die
 voor d'ooghen Godts aenghenaem is. Laet dien Hee-
 re / die my tot syne bruyt verkozen heeft / dien ick alleen
 begheere te behaghen / my in syne ermen door syne goe-
 dertierenthepdt ontfanghen. Als sy dit seyde / stont sy
 stille; sy ontfingh den steke; ende sy wierdt ghecroont
 met de glozie der martelien. Haer lichaem wierdt ghe-
 lept op eene erve van hare ouders / buyten de poorte
 van Momantium (die men nu noemt de poorte van de
 H. Agnes) niet met droefhepdt ende wenen / maer met
 vreyghende ende blydschap: ende de Christenen quamen
 derwaerts met groote devotie / om haer te eeren; waer
 af de Heydenen droevigh ende rasende wierden / die de
 Christenen aen-vielen / die hun ghebedt deden voor het
 graf van de H. Agnes; ende mis-handelden veel van hen.

Ender dese was Emerentiana, eene seer heplighe
 Maghet / die met de H. Agnes op-ghebrocht was / die
 van daer niet en wilde gaen; ende beghonst de Heyden-
 nen te straffen om hunne ongoddelyckhepdt en wreede-
 hepdt / ende sy wierdt al-daer met steenen doot ghe-
 worpen / ende in haer eyghen bloedt ghedoopt; want sy
 en hadde noch het Doopsel niet ontfanghen. Haer lich-
 haem wierdt begraven by de H. Agnes; ende de H. Kerc-
 ke viert haren feest-dagh op den 23. dagh van Janua-
 rius / op welken sy wiert gemartelizeret noch Catechu-
 mene. En om dat de Heydenen de Christenen niet meer en
 souden verstooren / en beletten dese heplighe pelgrimage
 en devotie / sondt den Heere eene schroomelijcke aert-be-
 vinge / en eenen grooten donder ende vliexen / waer van
 veel van hen stierben; ende d'andere verschyckte zynde /
 lieten den Christenen het velt by / ende gingen na hups.
 Ouders

Sy wordt
 niet een
 sweerdt door
 den hals
 ghesteken.

De Chris-
 tenen be-
 soecken het
 lichaem van
 Agnes, ende
 eeren dat.

Emerentia-
 na hare me-
 de-ghesellin-
 ne wordt met
 steenen doot
 ghetworpen.

Ouders van de H. Agnes, dooz de groote liefde / die sy hadden tot hunne dochter / bleven dagh ende nacht biddende aen 't graf van hunne dochter / tot dat sy op eenen nacht saghen een seer groot ghetal van maeghden / ghecleedt met kostelijcke goude lakenen / verciert met edele ghesteenten / ende ghecroont met kransen van peerlen / ende seer blinckende juweelen. Onder dese quam de H. Agnes triomphantelijck ende glorieuselijck / ende met haer een lam / witter dan den sneeuw selve. De H. Agnes stont stille / ende badt hare mede-ghefellin-
 nen / dat sy stille souden staen / ende haer keerende tot hare ouders / septe sy tot hen : *Mijne ouders / siet dat ghy my niet en beweent als doodt ; maer ghy moet u met my verheughen / om dat ick in den hemel verareghen hebbe de croone der glorien met soo heplighen gheselschap ; ende om dat ick by hem ghekomen ben / welken ick / ter-wylen ick op der aerden gheleeft hebbe / beminde met gheheel mijn herte / met gheheel mijn ziele / ende met gheheele mijn begheerte. Als sy dit ghesep hadde / ghingh sy voorts met dien hemelschen chooz der maeghden / die haer vergheleschapte. Dese Goddelijcke openbaringhe gheschiedde acht daghen na de martelie van S. Agnes, ende wierdt soo vermaert / dat sy quam ter kennisse van alle de ghene / die tot scoonen woonden ; ende daerom vierdt haer de H. Kercke met eenen besonderen feest-dagh / op den selven dagh als die geschiedde / te weten op den 8. dagh van Januarius.*

De heplighe Agnes openbaert haer aen hare ouders.

Ick beslupte dit leven met eene schoone vermaninghe van den heplighen Maximus Bisschop van Thurin:
 O glorieuse Maghet, vvat exempel van uver liefde hebt ghy den maeghden achter-ghelaten, om na te volgen! O hoe hebt ghy daer gheleert t'antvooden, vermadende de rijckdommen der vverelt, vervorpemde de vvereltsche vvellusten, ende beminnde alleenlijck de schoonheydt Christi! Kompt, maeghden, by dese Maghet, ende leert in uwe teedere jaren Christum beminnen met eene vyerighe liefde. Agnes seyt, dat sy haren bruydegom ghetrouwve vvilt zijn, ende dat sy hem alleen begheert, die ter liefde vande menschen de bittere doodt ghestorven is. Leert, maeghden, vande H. Agnes, die soo ontfeken is met de Goddelijcke liefde, ende acht alle schatten ende vvellusten der aerden als slijck.

*Maximus
 serm. in
 Natal. S.
 Agnetis.*

S. ALDEGONDIS VIRGO.

S. Bollsvert fecit et exc. cum privilegio.

H E T L E V E N
V A N D E

H. ALDEGONDIS 30. JAN.
A. 663.
M A G H E T.

De H. Aldegondis is ghebozen in 't Landt van *Vvt oude*
 Henegouw op de borcht oft Casteel vā Cour- *Registers*
 solre / ontrent dry mijlen vande stadt Mau- *van Ne-*
 beuge in 't jaer onses Heeren ses-hondert en *derlandt.*
 dertigh / uyt dooz-luchtighe / rijcke / ende seer
 machtighe ouders. Haer vader was ghenaeamt VVal- *Haer ghes-*
 berrus van d' af-kompste in de rechte linie vande eerste *boozte ende*
 Coninghen van Blanck-rijck / ende wierdt ghehouden *ouders.*
 vooz een vande rijckste ende machtighste Heeren van
 synen tijdt ; want hy was Hertoghe van Neder-Loze-
 nen / 't welck verbingh Ardennen / 't landt van Came-
 rijck / Henegouw / Namen / ende veel andere landen
 ende heerlijckheden. Hare moeder hiet Bertilia, niet min
 deughdelijck als edel / ende niet min rijck ende dooz-
 luchtighe als haren man / zijnde de dochter van den Co-
 ninck van Thuringhe. Waer al waren sy beyde seer
 dooz-luchtighe / nochtans wierden sy dooz de gheboozte
 van Aldegondis noch meer vermaert : want dese En-
 ghelsche dochter en was soo haest niet ghebozen / oft Ie-
 s u s Christus wierdt op haer verliest / ende verkoos
 haer van joncky af vooz sijne bruydt / doende haer in de
 deught onder-wijzen dooz den dienst der Enghelen.
 Waer aen den plicht van hare ouders oock niet en was *Sy wordt*
 ont-brekende. Dese H. Maghet dooz dese goede en heyl- *onderwosen*
 lige onder-wijsinghen begonste haer van hare kindts- *van de En-*
 heydt af soo gheheelijck tot de liefde van I E S U S Chri- *ghelen.*
 stus te begheben ; dat allen haer vermaeck ende ghe-
 nuchte was d'eren der wereldt te versmaden / ende de
 deught te om-helsen ; van doen af anders niet beghee-
 rende / dan te lijden om de liefde van hem / die soo veel
 vooz haer gheleden hadde. Sy schouwde de ledigheydt
 als de pste ende vederffenisse der jonckheydt / haer be-
 ghebende

ghebende tot het lesen der *H. Schrifture* / de welke den *Prince der Apostelen* haer oock uyt-lepde.

Heeft veel
hemelsche
visioenen.

Haer vaderlijck huys was haer een schole der deught/
inde welke sy haer begaf tot 't ghebdt / ende tot de
beschouwinghe der hemelscher dinghen / met soo groote
minnelijckhepdt / dat sy 't herte van haren bruydegom
soo seer woon / dat hy met haer beghonst te spreken / dooz
soete op-neminghen haers ghesis / ende dooz menichte
van visioenen : de welke sy aen een *Seligiens van*
Mivelle / ghenamt *Sobinus*, te kennen gaf / uyt vreesse
dattet wel soude moghen bedroch zyn. Onder andere
verstondt sy eens op eenen nacht / dat men haer beloef-
de onweerdeerlijcke schatten in den hemel : daer naer
hoorde sy eene stemme / die haer vermaende de werelddt
ende hare rijckdommen te versmaden ; ende daer-en-
boven segghende : *Aldegondis*, en soeckt gheenen an-
deren bruydegom, dan den *Sone Godts* ; haer verske-
rende dat haren naem alreede was gheschreven in den
boeck des levens. Eene on-bekende dochter quam
eens by haer / segghende dat sy ghesonden was van de
gloriense *Maghet* ende *Moeder Godts* / om haer te
schencken een wit onbeschreven papier / 't welck men
noemyt *charta blanca*, ende dat sy soude eysschen dat sy
soude willen / dat sy 't dooz haren toe-doen soude ver-
krighen. *Aldegondis* antwoorde terstondt / dat haren
wille was dien van haren *Bruydegom* / sonder iet meer.

Wt dese ende meer andere hemelsche jonsten nam dese
ziele / in plaerse van haer te verijdelen / dooz sake van haer
meer te veroodtmoedighen ; ende supverde alle hare
wercken ende ghedachten in 't someys der liefde : soo
dat sy quamen tot eene sulcke supvere ende recht-sinnige
affectie / dat d'Enghele selver daer ghenuchte in na-
men / ende hen met haer seer ghemeynsaem maeckten.

Hare ou-
ders willen
haer doen
houwelijc-
ken.

Tot noch toe hadde *Aldegondis* geleest in ruste ; maer
nu begonst den strijdt / die hare standtvastighepdt ende
ghetrouwighepdt beproefde. Want soo sy nu tot de ja-
ren haerder discretie was ghekomen / ende hare goede
fame over al verbruydt wierdt / dede den *Coninek van*
Enghelant haer ten houwelijck eysschen voor sijnen
sone *Eudo* : 't welck haer veel quellinghen veroorzaeck-
te ; want soo hare ouders 't selve lichtelijck toe-stemden /
vreesde sy seer als eene seer onderdanighe dochter / hen
te vergrammen ; ende indien sy hen hier inne ghehoor-
saem

saem ware / soo vreesde sy dese woorden van 't hepligh
 Euangelie: Soo wie sijn vader oft sijn moeder meer be-
 mindt dan my, die en is mijns niet weerdigh. *Maer Matth. 10.*
 moedt scheppende / nam voor haer (dit houwelijck ver-
 smadende) haer ziele ende haer lichaem Gode op-te-
 draghen. De moeder / die op haer ghenomen hadde den
 last van dit houwelijck te weghe te brenghen / gebzupck-
 te alle listen / door-tastende den wille ende gheneghent-
 hepdt van hare dochter; haer te kennen-ghevende / dat
 sy ende haer vader haer wilden ten houwelijck bestede /
 naer den eysch van haren staet ende edeldom: verha-
 lende haer alle hare landen / rijkdommen / ende heer-
 lijkheden; ende daer by-voeghende / dat desen jonghen
 Prince van Enghelandt / die haer ten houwelijck de-
 gheerde / niet en was te verlegghen. *Maer onsen Hee-*
re / die de heplighe Aldegondis hadde verkosen / om
te wesen een vol-maectt voor-beeldt van supber-
hepdt in sijne Kercke / versterckte haer in sulcker voe-
ghen / dat sy / naer dat sy met hare moeder eenighe
propoosten ghehadt hadde / siende dat sy haer hoe
langhs hoe meer quelde ende moepelijck viel / seyde
 tot haer met een statigh ende manierlijck ghelaet:

Vrouw-moeder, uyve vvoorden souden seer soet ende
 aenghenaem vvesen aen de ghene, die haer herte ende
 affectie niet op een ander ghestelt en hadde: maer
 voor soo veel my aen-gaet, sy zijn my verdrietigh,
 ende pijnlijck. *VVaeromme ick u bidde, dat ghy niet*
 en vvilt verloren moeyte doen, noch my langher quel-
 len: vvant ick vvil u te deser ure mijn herte ende vvulle
 ontdekken, die u tot noch toe is onbekent ghevveest.
 VVeet dan dat ick mijne affectie ende trouwve al over-
 langh elders beloest hebbe, ende dat ick ghevonden
 hebbe eenen soo vol-maecten Bruydegom, dat sijne
 gratien ende uyt-nementheden my nacht ende dagh
 doen op hem peysen. Neen, neen, Godt verhoede,
 dat ick een leedt-vvesen soo dier soude koopen. Ach
 Godt! vvat bruydegom brengt ghy my hier aen?
 misschien eenen jonghen ende vervvaenden sot, on-
 der-vvorpen aen duysent sonden ende onghevallig-
 heden, ende naer dit alles aende doodr; daer mijnen
 Bruydegom onsteiffelijck ende schoon is boven alle
 de kinderen der menschen, ende soo rijck in alle
 soorten

Hare vol-
standichepde
ende cloeck-
moedighe
andtwoorde.

soorten van goederen, dat allen 't ghene dat in den hemel, op der aerden, ende inde zee is, hem toebehoort, sonder oyt te kunnen uyt sijne erf-deelen vervallen. Als ghy eenen sult ghevonden hebben, die met desen mach vergheleken vvorden, dan sal ick u vve begheerte toe-staen, ende my laten ghesegghen. **De moeder verwonderde haer seer over dese andtwoorde: niet-te-min sp en hiel daerom niet op van haer te quellen.** Maer Aldegondis, die ghebouwt hadde op dien vasten ende lebenden steen CHRISTVS, bleef volstandigh in haer booz-nemen.

Haer suster
de heplighe
VValtrudis
roept haer
te Berghen
Benegouw.

Dese hemelsche ende H. Maghet / wordende gheduerighlijck om dit houwelijck ghequelt van hare moeder / was in grooten ancxr; maer het beliefde aen de Goddelijcke goedthejdt haer in deser boeghen te verlossen. Hare suster de H. Waltrudis (die met ghemeyn consent van haren man den Prince Maldegarius, naderhandt ghenoemt den H. Vincentius, ende dooz den raedt van den H. Gissenus, haer vertroocken hadde te Berghen in Benegouw / daer sp in 't gheselschap van andere dochters Gode diende) was dooz 't in-gheben Godts besorghr booz hare suster Aldegondis, vreesende dat sp ten lesten soude vallen in de stricken / die-men haer leyde. **Sp schreef dan aen hare moeder / dat sp wilde hare suster Aldegondis booz eenighen tijdt seyn den / belovende haer die wederom te seyn den / soo haest als sp 't soude begheeren.** **De moeder was te vreden / ende Aldegondis begaf haer op de repse / ende wierdt van hare suster met groote liefde ende blijdschap ontfanghen: aen de welke sp haer herte ontdeckte / haer te kennen ghevende den strijdt / dien sp met hare moeder ghehadt hadde; ende hoe sp liever wilde sterben / dan haren maeghdom verliesen.** **De H. VValtrudis weende van blijdschap / hoorrende dese heplighe begheerte van hare suster / die Godt haer in-ghestort hadde / in de welke sp haer versterckte dooz hare vperighe propoosten.** **Maer dese blijdschap wierdt wel haest verandert in droefhejdt dooz de droefve nieuw-mare die sp ont-finghen; want kortz daer naer kreegh Bertilia achter-dencken ende vreesse / dat hare dochter Aldegondis soude een op-set maken van hare suster VValtrudis te volghen / oft dat sp ten minsten dooz hare vermaninghen soude versterckt worden / om haer**

haer te wederstaen in de saecke van dit houwelijck : waeromme sy haer terstondt dede wederom halen. Dit weder-keeren was aende H. Maget wel pijnlijck ; want om de waerheyt te segghen / sy ghingh upt de havene in het tempeest der baren. Niet-te-min sy was ghehoorzsaem / ende nam met weenende ooghen oorlof van hare suster / ghebende haer den kusse des vreedts / ende haer-selven in hare ghebeden bevelende.

Sy en was soo haest niet te Coursolre gekomen / oft sy viel vooz hare moeder op haer knien / haer biddende met veel tranen / ende met seer minnelijcke woorden / dat sy wilde toelaten / dat sy soude alleen woonen in een kleyn hupsken by de Kercke ; segghende / dattet niet wel en stont / dat eene jonghe Maghet ghedurighlyck was in 't gheselschap van ghehouwde lieden ; dat sy hier omme hare suster VValtrudis vooz seer gheluckigh hiel. De moeder dit hoorzende / ende siende dattet ghebeudt was / ghelijck sy 't ghevreesst hadde / wierdt seer toornigh ; ende dreyghde haer / indien sy op een ander-mael haer noch sulcke dinghen vooz-hiel. De wijse Maghet en heeft niet alleen de dreyghementen haers moeders verdulichlyck verdraghden ; maer oock bereydt zijnde om slaghen te ijden / heeft wijselijck ghesweghen. Ten lesten dit hupsken van hare moeder verwozven hebbede / was seer bljde / dat sy haer in 't selve mochte ver-trecken : soo om de sozghen / die sy droegh vooz hare eerbaerheyt / als om dat sy v'eensaemheyt beminde / ende dat sy afghesondert zijnde van 't gheruchte des werelts / haer met betere stade soude moghen tot de beschouwinghe / 't ghebedt / ende de lesinghe der H. Schrift begheven ; om altoos meer ende meer inde liefde haers Godts toe te nemen. Hier arbeydde sy oock de Hepligen nate volgen in vasten / waken / bidden / penitentien / ende gedurige versterbingen ; soo dat de gens die haer sagen / haer hielen vooz een vooz-beeldt van alle deughden. Waerom sy haer niet en verhoodeerdighde ; maer van dage tot dage meer veroodtmoedighde / ende haer-selven meer versmaedde. Onsen Heere won in dese eensaemheyt soo seer 't herte van dese H. Maghet / dat sy nieuwe vooz-nemens maecte van haren maeghdom vooz hem te bewaren / ende hem vooz haren Wjupdegom te verkiesen ; leydende meer een Engelsch als een menschelijck leven.

Sy bemint
d'eensaem-
heyt.

Hare oeffe-
ninghen inde
selve.

Den

Den Prince
Cudo komt
om haer te
trouwen.

Den Prince Cudo hier-en-tusschen verweckt zijnde
door de mare vande upt-nemende gratien ende schoon-
heden deser H. Maghet/ begaf hem op de reyse: als hy
was ghekomen/ heeft-men de H. Aldegondis wederom
uytterlyck ghequelt / dat sy haer soude willen verstaen
tot een soo eerlyck houwelyck; maer al te vergheefs:
Want sy en wilde/tot achter-deel van haren maeghdom/
haer aen niemant anders verbinben dan aen haer en le-
svs; en om het perijckel beter te ontkomen/nam sy vooz
haer/haer-selven eens gheheelyck te ontslaen van dese
quellinghen/ende hare ziele ende maeghdom te bescher-
men teghen soo veel open-bare perijckelē: biddende met
beken van tranen / die sy nacht ende dagh inde teghen-
woozdighepdt van haren Wypdegom stortede/ dat hy
haer upt dit ghebaer wilde verlossen / ende vooz de syne
houden; ghevende haer die gratie / dat sy haer mochte
supber ende on-bebleekt bewarē inde liefde/die sy hem
beloest ende op-ghebraghen hadde. Godt heeft hare de-
vorie ende minnelijcke gebeden verhoort: want de Wyp-
loft wiert om eenigh belet noch upt-ghesteldt. Dooz
welcken middel de H. Maghet stude hadde / om ha-
ren adem wat te herscheppen/en nieuwe raden vanden
hemel t'ontfangen. Alles wel neerstelijck ende rijpelyck
ober-lept hebbende / nam vooz haer/ om alle dese swa-
richeden te ontgaen / sonder de wete van hare ouders
wech te vluchten: t welck sy dooz t'ingheben des H.
Geests by donckeren nachte dede. Niemint ten kon-
de soo heymelijck niet geschieden / oft sy wiert ontdeckt /
ende t geruchte dooz t' hof versprepdt. Hare ouders ende
huysgenooten liepen terstont naer haer cleyn huycken;
maer haer in t selve niet bindende/waren seer verbaest;
ende weenden bitterlyck / besonderlyck hare moeder/
die d'oorzake des selfs haer-selven aen-tregh; en t was
haer leet (maer al te laet) dat sy hare dochter soo moepe-
lyck ghevallen hadde; de welke hier-en-tusschen wech-
vluchtende / volghde de sterre der goddelijcker in-spra-
ke/ die onsen Heere haer thoonde; verwinnende cloeck-
moedelijck d'affectie die sy droegh tot hare ouders/ dooz
de liefde die sy droegh tot haren Godt.

Sy neemt
de vluchte.

Den Prince Cudo/ siende de droefhepdt vande Prin-
resse Bertilla/ aen-boodt sijnen dienst (hoē droevigh en
mis-moedigh hy selver oock was) van haer te volghen
ende te soecken. Hy nam dan den wech / die-men haer
hadde

hadde sien nemen / heel begheerigh om haer t'achterha-
len; maer te vergheefs: want Aldegondis hoorende het
gheruchte der ghener / die haer op de hielen volghden /
verdobbelerde haren moedt ende ganck / ende quam
tot aende ribiere de Sambze / alwaer vindende haer
berooft van alle remedien / soo daer schip / noch bruggho-
en was (een cleyn ghebeyt ghedaen / ende eenen minne-
lijcken sucht naer den Hemel gheschoten hebbende) sagh-
ter stont twee Enghele tot haren by-stant / die haer
met d'ermen droogh-boets over de ribiere leydden. Den
Prince / die middeler-tijdt daer over-quam / siende ende
sich verwonderende over dit groot mirakel / ende niet
konnende haer naer-volghen / keerde wederom naer
Coursolre; alwaer hy / hebbende verteldt 't ghene / dat
hy ghesien hadde / en verliesende alle hope van te genie-
ten de gene / daer hy soo veel moeyte om gedaen hadde;
nam oorlof vande Princesse / en keerde weder naer sijn
landt; latende d'ouders vande H. Maghet heel mistroo-
stigh / namentlijck hare moeder / die oock niet langhe
hier naer en leefde: 't welck Godt aldus toe-liet om een
ander groot goet / ende om haer te doen bekennen
het misdact / dat sy bedreven hadde / met hare arme
dochter soo te quellen ende te verbolghen. Aldegondis
haer vaders huys / ende de grootheydt ende heerlijck-
heydt haerder ouders / teghen d'Euangelische armoe-
de van IESVS Christus; ende een kostelijck Daleps te-
ghen een cleyn slecht hutteken van aerde verwisselende /
leydde in dese verlatene ende eensame plaetse een heel
Enghelsch ende Hemelsch leven.

In dese eensamigheyt bleef sy eenighen tijdt / ende
daer naer / om meer verskert te wesen / verrock sy
haer heymelijck in eene andere bosch-achtighe plaetse /
die Mabeuge ghenoemt is: alwaer sy eenighe daghen
verborghen woonde / tot dat sy / verstaende de komste
vande H. Bisschoppen Amandus ende Aubertus, in het
Clooster van Hautmont / barboets derwaeris ghingh /
uyt eerbiedinghe tot dese H. Prelaten: onder wiens
behoedenisse sy haer begheven hebbende / beghonste
haren adem wat te her-nemen / ende heeft haer herte /
dat tot noch toe gheclopt hadde van ancxte ende vree-
se / ende ter oorsaken van dien / niet en konde sy-selven
soo minnelijck met Godt vereenighen / ais sy wel
begheerde / senden selven haren Godt met eene groote
vymoe-

Sp gaet
droogh-
boets over
de ribiere de
Sambze.

Sp gaet
bar-boets
naer Haut-
mont / tot
de H.
Amandus en
Aubertus.

vrijmoedighejdt tot eenen eeuwighen slach-offer op-
ghe-offert.

Wort van
de selve
Godt toe-
ghewijet.

Ontfanght
de H. wijele
vanden H.
Geest.

Keert weder
naer Mau-
beuge.

Vergadert
daer
Maeghden.

De voorszepde Bisschoppen hebben haer in dit Cloo-
ster Gode toe-ghewijet inde teghenwoordichejdt van
rene ontallij-ke menichte volcx. Welcke schoone offer-
hande ontwijffelijck in d'oogen van de goddelijcke Ma-
jesteyt seer aen-ghenaem gheweest is. Het welck het
wonder-teecken/dat alsdoen geschiedde / ons oock doet
ghelooven; want den H. Geest inde ghedaente van ee-
ne schoone / supbere / witte duyve uyt den Hemel neder-
dalende / nam in synen beck de H. wijele / die dese H.
Bisschoppen ghewijet hadden / ende een weynichsaem
om hooghe vliegghende / ende daer naer wederom soet-
kens boven de H. Maghet neder-dalende / stelde die op
haer hooft / ende verdween op staende voet; tot groote
verwonderinghe van alle d'omstaenders / die dit won-
der-werck met hunne ooghen sagghen. De H. Maghet
schreef dit toe niet aen haer-selven / maer naest Godt
aen de H. Bisschoppen.

Hier naer keerde de H. Aldegondis door den raet van
de vooz-bermelde Bisschoppen wederom naer Mau-
beuge; ende beghonste dese plaetse te supberen / ende te
bereyden / om daer te doen bouwen eenighe kercken tot
den dienste Godts / ende verscheyde wooninghen vooz
hare dienaers ende dienaerissen. De H. Valtrudis dit
hoorzende / begaf haer terstondt op de repse / in 't ghesel-
schap van hare dochters Madelberta ende Aldetrudis .
om hare suster veel ghelucc te bieden ober den goeden
voort-ganck van hare saken. Als sy daer eenighen tijdt
gheweest zijnde / haers susters saken op eenen goeden
voet gebrocht hadde / liet sy haer hare twee dochters / op
dat sy die in de deught soude onder-wijzen; inde welcke
sy sulcken voort-ganck deden / dat d'eene naer d'ande-
re hare mope de H. Aldegondis succedeerden. Veel edel-
lieden ende groote Heeren wierden door den geur van
eene soo groote hepligheyt verweckt / om 't selve te doen.
De H. Aldegondis dan van daghe tot daghe inde deught
toe-nemende / was oock seer besozght / om te doen inde
vol-maekthejdt wassen de jonghe maeghdekens / die
sich van alle contrepren quamen onder hare ghehoor-
saemhejdt begheben; de welcke sy met eenen wonder-
lijcken geest ende voorszichtighejdt regeerde. Ter wijlen
men te Maubeuge hare bouwinghen verwoorde /
dede

dede sy vercierren de plaetse der begravenisse van hare ouders/ ende liet daer ghenoeghsaem in-komen tot onser-hout van twaelf maeghden / nacht ende dagh voor hunne salighepdt biddende.

Als hare timmeragien volepnt waren / nam sy voor haer de kercken te doen wijen / ende tot fondatie der selver/ende tot onderhoudt van Canonicken soe mans als vrouwen/ alle hare middelen te gheben. Waerom me sy schreef aenden H. Aubertus Bisschop van Camerijk ende Utrecht / wien die toe-quam ; bestemmende den dagh den X. Junij in 't jaer 646. ende veel andere groote personagen daer toe noodende. Den H. Amandus Bisschop van Maestricht/ als een groot vriendt en gerstelicken vader van onse H. Maghet/ en konde niet naer-laten/ daer oock te komen ; midts-gaders den H. Audoenus Bisschop van Rouaen/ de H. Bisschop Vismarus Abt van Laube / den H. Humbertus Bisschop ende Abt van Maroille. Den H. Vincentius swagher van onse H. Aldegondis, hare suster VValtrudis Abdisse van Chasteau-lieu / de H. Gertrudis Abdisse van Nivelles / ende veel andere dienaren Godts / die sich daer lieten vinden om de liefde ende 't respect / dat sy droeghen tot dese H. Maghet/ die dyp kercken hadde doen bouwen ter eeren vande H. Opvuldighepdt ; d'eerste dede sy de Coninghinne der Engelen ende de twaelf Apostelen toe-wijen ; de tweede ter eeren vande H. Quintinus ; ende de derde ter eeren vande Princen der Apostelen Petrus ende Paulus.

Maer dat sy nu hare goederen aen d'armen/ende tot fondatien vande Canonisgen upt-gherepckt hadde/wilde sy hare vergaderinghe oock doen bevestighen vanden H. Apostolischen stoel. Om welck beter te weghe te brengen/ badt sy den H. Amandus, dat hy haer 't selve door sijne authoziteyt wilde verwerben. Welck hy gheerne dede/ schryvende aen sijne Heplighepdt Vitalianus Paus van Roomen / alle het ghene datter ghebeurt was. Sijne Heplighepdt/ om hier inne niet lichtveerde-lijck te werck te gaen/ versondt de saken aenden H. Aubertus, om die t'ondersoeken / ghebende hem volle macht/om daer inne te doen dat hem soude goet-duncken/ tot vermeerderinghe van de glorie Godts. O wonderlijcke deught van dese seer edele Princesse/ die zijnde soe machtrigh rijck gheweest/ haer-selven om de liefde van

Sp gheeft allen haer goedt tot fondatien van Canonisgen.

Heeft doen dyp kercken bouwen.

Hare vergaderinghe wordt vanden Apostolischen stoel bevestigt.

van Iesus Christus soo arm ghemaect heeft / dat sy niet en heeft behouden dan een slecht habyt: niemandt en soude konnen meer aenden armen gheben / als die niet met allen vooz sy-selven en behoudt. D'ootmoedicheydt/versmadenisse der wereldd/verduldicheydt/ ende andere deughden waren in dese H. Maghet soo seer uyt-schijnende / dat haer hepligh leven aen hare dochters was een vooz-beeldt ende spoze tot de volmaeckthept.

Hare mirakelen.

Onsen Heere willende sijne H. dienst-maget meer vermaerdt maken / ende hare heplighept door de heele wereldd doen blincken/heest haer vereerd met veel groote ende heerlijcke mirakelen/ der welcker wy hier eenighe sullen verhalen. Als sy eens met hare suster Waltr udis ghingh naer de kercke vanden Prince der Apostelen/en die ghesloten bindende/ stieten sy op de deure/ die terstondt van selfs open-ghingh. Soo dese twee susters op eenen nacht eens t'samen spraken van goddelijcke dinghen / ende met malckanderen raemden / ober de bequaemste middelē/om hare dochters tot de volmaeckthept te voozderen / viel de keerisse / die haer lichtede / ter aerden/ende ghingh upt; de welke Aldegondis soo haest niet en hadde op-gheraeyt / oft sy wierdt weder ontfeken. Als sy eens op een ander tijdt was by den H. Humbertus, ende in 't heetste vanden dagh grooten dorst hadde / soo vooztede daer onboozsins eene clare fonteyne upt der aerden/ om haer te verversschen. Den H. Humbertus dit siende/ loefde onsen Heere/ schryvende dit mirakel toe aende verdiensten vande H. Aldegondis; die ter contrarien dit wonder-werck Godts den H. Abt toe-schreef. Als sy eens vooz den armen hadde doen cleederen koopen / ende soo het gheldt al besteedt ende upt-ghegheben was/vondt-men daer soo veel alser te voozen gheweest hadde.

Hare strenghichept van leben.

Hoe wel de H. Aldegondis haer soo seer begaf tot wercken der vermhertighept / ende tot ael-missen/ nochtans en vergat sy niet haer-selven te versterben; waer castijdde soo strengheijck haer lichaem/ dat sy ter voozaken van het ghedurigh vasten/ ende groot onghe-mack/ seer machteloos wierdt/ende dickwijls in perijckeleuse sieckten viel. Sy was seer ghenadigh tot de siecken / die sy seer sozghvuldelijck besozghde; zijnde tot niemandt straf / dan tot haer-selven / als sy sieck was;ende al was sy teer en weeck/sy gingh nochtans de jonghe/

jonghe / ghesonde / ende stercke verré te lobben in versterkinghe ende penitentie.

Dooz de upnemende heylighepdt van Aldegondis wierden veel dochters van groote ende dooz-luchtighe hupsen verweckt / om haer naer te volghen / ende tot een beter leven haer te begheben / onder den reghel van hare ghehoorzamhepdt; waer dooz haer godvruchtighe familie seer begonste te slozeren. Nochtans en was het daerom niet al vooz wint ten aensien vande H. Aldegondis: want ghelijck alle de Heylighen / hare vooz-saten / vande werelddt hebben ghehaet / vervolght / ende ghelastert gheweest (t welck Godt aldus toe-laet / om dat sy hen niet en souden verpdelen / ende op dat-men sien soude / dat noch het heyligh leven / noch de mirakelen / die de H. doen / niet en konnen beletten / dat de boose geenen achter-clay en spreken;) insghelcx heeft de H. Aldegondis veel vanden ghebonden / die de glorie van hare sonderlinghe deughden wilden verdupsteren / en den luster van hare goede fame benemen. De H. Maghet / verstaen hebbende wat van haer ghesepdt wiert / was seer bedroeft; ende nam hare toe-vlucht tot hare ghewoonlijcke wapenen / te weten / tot de ghebeden. Ende want sy by-naest ecne ghedurighe ghemeysamhepdt ende ecne seer minnelijcke r'samen-handelinghe met haren Engel bewaerder hadde / die haer dickwijls met sijn ghesichte vermaecte; soo veropenbaerde hy hem wel haest aen haer / ende om haer te vertroosten / ende de dupsternissen van haer bedruckt herte te verjaghen / sprack tot haer in deser voeghen: Aldegondis, waerom bedroeft ghy u? isser iet vry van eene venijnighe ende lasterende tonghe? vvaer toe en komt niet der menschen boosheydt? het is den boosen eyghen, dat sy de goede haten, ende dat sy de meyninghe laken ende berispen, als sy niet en konnen het vverck lasteren. Siet dit is den grooten vvech, door vvelcken alle de Heylighen ghegaen hebben, ja oock selfs den Heylighen der Heylighen IESVS Christus. En is dit niet ghenoech om u ghedurichlijck te verblijden, verskert wesende dat ghy eens sult inden Hemel zijn onder de ghelucksalighe? De H. Maghet wierdt dooz dese weynighe woorden soo seer versterckt / dat sy van doen af niet meer werck en maecte van 't ghene dat de werelddt sepde / als vande stofkens der welcker de locht vol is; die ons wel in 't aensicht vliegghen / maer en konnen ons niet

sy wordt
ghelastert.

Dozt van
haren Engel
bwaerder
 vertroost.

hinderen. Dit is eenen grooten troost voor de gerstelijke personen / begheerigh om inden wech der deughden te voorderen / als sy in hunne zielen wiede aenbechtighen gheboelen / ter oorsaken vande tribulationen ende quellighen / die sy lijdten / 't zy van hunne ouders ende vrienden / 't zy door de boosheyt des duyvels ; 't welck Godt al toe-laet tot profijt hunder zielen.

Sy is bes
gaeft met
den gheest
der profet
pheten.

Hier by mach ghevoeght worden / dat dese hemelsche Maghet d'ooghe haerder ziele soo supber ende van Godt soo verlicht hadde / dat sy verre-af-wesende ende toekomende dinghen wiste / als oft sy teghenwoordigh gheweest hadden. 'Twelck ons de naerbolghende historien betuyghen. Soo den H. Humbertus, dien weerdighen Abt van Maroille / om de goede opinie / die hy hadde van de heyligheyt deser Maghet / groote begheerte hadde / om begraven te worden in een doot-cleedt / dat sy met hare handen ghemaect hadde / seyndende ten selven eynde tot haer eenen expressen bode ; siet op-staende voer wierdt dit aende H. Maghet upt den hemel te kennen ghegheven / ende sy heeft het altemael terfsondt bereydt / beschickende 't selve door eenen anderen bode / die ten halben weghe den bode van Humbertus ontmoette. Welcke heerlijke liefde Godt thoonde hem aenghenam te wesen ; want soo-men 't lichaem vanden voorszeyden H. Abt hondert ende dry-en-vijftigh jaren daer naer upt der aerden verhieft / was 't selve noch heel ende wel-rieckende / ghelijck oock het lijnen-cleedt ; 't zy dat het H. lichaem was eene verhoedinghe teghen de verrottinghe aen 't kleedt ; oft dat 't kleedt was eenen heylighen balsam teghen de verrottinghe aen 't lichaem.

Sy siet de
zielen vanden
H. Amandus
ten hemel
varen.

Dit naer-bolghende en is oock nirt min verwonderens weerdigh ; te weten / dat dese H. Maghet eens biddende voor den autaar vande H. Maghet MARIA, in een vande kercken die sy te Maubenge hadde doen timmeren / onvoorszints inden gheest wiert op-ghetoghen / ende sach een eerweerdigh oudt man / in Driesterlycke cleederen / om-ringelt met glorie ende licht / op-climmen ten hemel / verghefelschapt met eenen schoonen hoop gheesten / in 't wit ghecleedt ; ende haer dochte / tot groote vreughe haers herten / dat sy hen volghde : begheerigh om te weten wat dat beduydde / verstondt van haven Enghel bewaerder / dat den H. Amandus was overleden / ende dat sijne ziele gheladen met verdiensten / ende

verreert

bekeert met dit eerlijck geselschap (si welck representeerde de gene / die hy door sijne predicatien bekeert / ende door sijne goede exempelen ende vermaninghen gheleerd hadde) naer den hemel vloogh. De seer wijse Maghet en sijde vooz alsdoen aen niemant een woordt alleen; maer sondt eenen man by den H. Gissenus ende by haer sustier de H. Waltrudis, hen biddende / dat sy souden willen de moeyte doen / van terstondt by haer te komen / dat sy hen eene seer ghewichtighe sake te segghen hadde. Den H. Gissenus dese hoodtschap ontfanghen hebben / begaf hem terstondt op de reyse / ende nam synen wech over Berghen in Henegoulwe / om de H. Waltrudis met hem te leyden. Aldegondis gingh haer te ghemoet tot Reprieu toe / alwaer sy hen haer visioen te kennen gaf. Den H. Gissenus versuchtende / ende van boven verlicht zijnde / verstondt hier uyt / ende voozseyde haer / dat hare doot was nakende; waeromme sy haer tot die ure wel mochte bereyden door vasten / waken / ende bidden. De H. ende cloeckmoedighe Princesse dit hoorende / sonder haer te ontfellen / maer haer verblifdende in 't ghene dat haer gheseyt was / dat sy soude gaen in 't huys des Heeren / haer woypende vooz de voeten vanden H. Abt / andtwoorde hem seer minnelijcken: H. Vader, ter goeder ure zijt ghy ghekomen met soo goede nieuwmaren. Als de doot sal komen vande handt van eenen soo goeden Heere ende Meester, en kan sy niet dan seer willecom wesen; want sy sal een eynde maken van de tribulatiën, perijckelen, ende miserien van 't leven, dat ick hier op der aerden leyde.

Maer dese tijdinghe begonste de H. Aldegondis haer lichaem meer te quellen door vasten / waken ende abstinētie. Ende ghelijck sy haer gheheelijck aen Godt opdroegh / ende met hem ghedurighlijck verkeerde door 't ghebedt / sonder van 't selve op te houden / dan als den last van hare saken dat vereyschte; soo oock dede onsen Heere haer groote jonsten / ende gaf haer mildelijck daer sy hem om badt. Want niet-teghen-staende / dat haer leven seer doozluchtigh was / om soo veel deughden / visioenen / ende mirakelen / zijnde nochtans nu meer begheerigh als opt te bozen / om by haren Bupdegoma heel supber ende repn ghebonden te worden; soo badt sy seer vierichlijck / dat sy mochte ghehouden worden als eenen levendē steen met den hamer der tribulatiën / om

Den H. Gissenus voozseyde haer hare doot.

Sp heeft
den kancker
inde bofst.

aldus te moghen ghestelt worden in 't ghebouw des hemels. Sp viel dan in een sware ende perijckeluse sieckte / oft om beter te segghen / sp vercreegh dat sp begheerde; want onsen Heere sont haer toe eenen kancker / die haer vleesch inde rechte bofst knaeghde tot den laetsten ooghenblick van haer leven; den welken sp ontfingh als een martelie ende vaghevier / en willende daer geen sinte dooz eenighe remedien in versien / versoetende de pijn dooz hare standvasticheydt / met eene wonderlijcke patientie / ende betupghende dooz dese uytwendige teekenen / dat sp dese ellende nam voor eene sonderlinghe jonste des Hemels.

Verscheide
mirakelen.

Onsen Heere heeft dese hare volstandicheydt ende patientie willen verghelden met seer heerlijcke mirakelen. Want sp / die haer-selven niet en wilde ghenesen / heeft andere ongheneselijcke siecken / die vande Medecynmeesters verlaten waren / hunne ghesondtheydt dooz hare ghebeden verwozen. Onder andere een kindt / 't welck sp dede brenghen inden hoeck vanden Auaer / alwaer I E S V S Christus koets te vozen sich aen haer veropenbaerdit hadde / soo wy terstondt sullen segghen. Sp ghenas oock eenen uyt sinnighen / dooz 't teeken des H. Crups. Sp belette oock dooz 't aen-roepen der H. Dypuldicheydt / dat den boosen vbandt niet en konde krencken eene van hare dochters / die haren tabbaert aen-hadde / noch dooz 't vper in 't welck hy haer hadde ghelozpen / noch dooz 't ziedende water dat hy ober haer uyt-goot. Als den boosen gheest sich eens aen haer verthoonende / tot haer schuyt-beckende seyde / dat sp niet verskert en was / dat sp tot den eynde toe in den dienst Godts soude vol-herden; heeft sp hem gheantwoort / dat den Heere hare hulpe was / ende dat sp daerom sijne dreyghementen niet en vreesde; waer dooz den dupbel beschaemt bleef / ende terstondt verdween. Op staende doet wiert sp wonderlijck van Godt ghetroot; want I E S V S Christus verthoonde sich aen haer aende rechte zijde vanden Auaer / ghekleedt in Priesterlijcke habjten / ende omringhelt met eene bende van Engelen; van wien sp seer oodtmoedelijck begheerde / dat sp soude moghen vol-herden in sijnen heplighen dienst ende liefde tot den eynde toe. Terstondt wiert haer versoek haer toe-ghestaen / en sp verstondt van I E S V S Christus, die tot haer seyde: Mijne dochter, dat u gheschiede naer

uwe begheerte. Onsen Heere dede door haer tusschen-
spreken veel andere groote mirakelen / die ick achter-la-
te / om niet te langh te vallen.

De daghen ende nachten dochten haer jaren te wesen /
om de groote begheerte / die sy hadde om haren Bzupde-
gom te sien / ende sijne seer-supbere omhelsinghen te ghe-
nieten. Sy en was niet eenen ooghen-blick sonder ee-
nighe minnelijcke clachte ende versuchtinghe naer den
Hemel te seynen; 't welck 't herte van haren Bzupde-
gom soo beweeghde / dat sy voor hem nam haer by
hem te halen. Sy was dan ghenoodtsaecht te bedde te
ligghen / als wanneer de godt-vruchtighe ghedienstic-
hepdt haerder dochteren / ende principelijck haerder su-
ster de H. Waltrudis, is ghebleken; die haer nacht ende
dagh in allen haren noodt by-standt / diende / ende moet
gaf / om in hare tribulatiën volstandigh te blijven. Als
sy nu vande sieckten overvallen wierdt / hare ooghen
ten hemel op-heffende / ende haer met den Propheet als
eene pelgrimme beclaghende / seyde: Helas! Heere / dat
mijne pelgrimmagie verlenghet is! **O** hoe langh duert dit
mijn ballinckschap! haren Enghel bewaerder / verliest
zijnde op dese soete ende lieffelijcke clachten ende ver-
suchtinghen / heeft hem terstondt aen haer veropen-
baert / ende om haer te vertroosten gheseydt / dat d'En-
ghelen haer by Godt hadden verworven een cleyne ver-
lengjenisse in dit leven / om hare croone door hare pa-
tientie ende stantvastighepdt met nieuwe verdiensten te
vercieren. De heylighe en seer verduldighe Maghet / dit
hoorende / gaf haer gheheelijck over aenden goddelijcken
wile van haren Bzupdegom. Hier-en-tusschen ghe-
beudender veel wonder-teeckenen / voor haer gheluck-
saligh over-lijden. Want sy wierdt besocht vanden
Prince der Apostelen / van wien sy een schoon witten-
broodt ontfingh; ghelijck oock vanden Conincklijcken
Propheet David. Daer-en-boven sach sy claerlijck de
glorie / die de Heylighen inden Hemel ghenieten; d'En-
ghelen thoonden haer de rijckdommen van 't Hemelsch
Hierusalem / met nieuwe belosten / dat sy die wel haest
soude ghenieten.

Wie soude konnen ghelooven de droefhepdt ende de
tranen / die dese H. vergaderinghe stortede / siende dat sy
wel haest souden berooft zijn van de ghene / inde welke
sy allen haer betrouwen ghestelt hadden? Alle hare

f ij

dochters

Sy haecte
naer het
hemelsch
vaderlandt.

Haren En-
ghel bewaer-
der ver-
troost haer.

Heeft ver-
schepden o-
penbaringhe.

Droefhepdt
haerder
dochteren.

dochters beueenden haer verscheyden / ende bevolen haer in hare ghebeden. De H. Maghet / gheboelende dat d'ure haer doodts was nakende / en siende de droefhepdt haerder dochteren / dede haer by-een-komen / om haer te vertroosten / ende sprack tot haer in deser voegen: Mijne susters, ende seer lieve dochters, en wilt u niet verwonderen. om dat ghy my siet de doot begheeren, door de welcke ick sal gaen in 't Paleys van mijnen welbeminden Bruydegom. Ende en weest oock niet bedroeft, om dat ghy u berooft siet van mijnen bystant ende troost, dien ghy door mijne teghenwoordicheyt ontfanght; want als mijne ziele sal ontslaghen wesen van dit carijvigh lichaem, en peyst niet dat ick u daerom sal verlaten hebben; want af-wesende met den lichaeme, sal ick u meer teghenwoordigh wesen met den gheest, ende profijtlijcker dan ick u nu ben. **Dooz wolcke weynighe woorden sy alle-gader seer versterckt wierden.**

Hare laetste
woorden.

Hare ghes-
lucksaligh
overlyden.

Ten lesten naer dat de goedertierenhepdt van haren hemelschen Bruydegom hare volstandichepdt ende patientie ghenoech beproeft hadde / wude by hare begeerten vol-komen / ende haer een beter wooninghe gheben. Als dan den gheseldē ijdē van haer glorieus overlyden was ghekomen / zijnde sy ghewapent met de H. Sacramenten / ende over-bloedigh-ryck van verdiensten; om-cingheit met een hemelsch licht ende eene groote clærhepdt wierter ghesien boben de camer / inde welcke sy sieck lach (waer dooz Godt wilde thoonen / datter noch vlecke noch wolcke en was inde ziele van sijne seer lieve Bruydt Aldegondis) soo vol-eynde sy den loop van dit sterffelijck leven / ghevende hare seer supbere ziele in de ermen van haren Bruydegom I E S U S Christus, inde teghenwoordichepdt van haer gheheele vergaderinghe / ende van haer suster Waltrudis, die weerdigh was haer te sien naer den hemel leyden vande Coninghinne der Enghelen / verghefelschapt met de Wincen der Apostelen Petrus ende Paulus, ende eene groote menichie van Enghelen / ende ghesluck-salighe zielen; gaende als eene dochter Godts / ende erfghenamie van syne glorie / ghesmeten de schatten der hemelscher rijckdommen / ende den glantsch van sijne eeuwichhepdt.

Hier naer wierter ghesloten dat haer doot lichaem soude ghedraghen worden te Coursolre / hare gheboort-pleetse / om al-dare by hare ouders begraven te worden.

Maer

Maer hare nichte Aldetrudis, die hoo wel teghen haren danck inde plaetse van hare moepe tot het hooft van dese vergaderinghe verkosen zijnde/ door de vermaninghe vanden H. Petrus desen last aenbeerdt hadde/ begheerigh om de heyligheydt ende goede fame van hare woon-plaetse te Maubeuge te vermeerderen/ dede dit ghebenedijot lichaem vande H. Aldegondis wederom te Maubeuge brengen; al waer het noch op den dach van heden is/ seer vermaerdt in mirakelen/ die onsen Heere aldaer door 't selve is doende. Ende tot een seker ghetuyghenisse vande glorie van dese sijne seer supere ende ghetrouwe Wyfde/ heeft-men vier-hondert ende acht-en-neghentich jaer naer haer saligh overlijden / te weten / in 't jaer 1161. op den VI. Junij / soo dit H. lichaem van d'eene kasse in een andere veel kostelijcker ghelept wierdt / cenen seer soeten geur ghevoeldt / dien 't selve / van Godt ghebalsemt zijnde / van hem gaf; ende soo den Bischop een van de voeten nam/ heeft-men dien ghesien gheheel met sijne naghelen ende vel/ sonder eenighe verrottinghe; ghelijck oock 't hooft / hebbende noch het meesten-deel van 't vel gheheel / met een goet deel hays. Welck men soo noch heeft bevonden twee-hondert acht-en-seventigh jaer naer / in 't jaer 1438. op den XXVI. May/ als dit H. lichaem wederom ghevisiteert wierdt vande Bisschoppen van Camerijck ende Laon/ ende verlept in eene seer schoone silbere kasse/ wel rijckelijck ghewrocht ende verciert; ds welcke men noch op den dach van heden siet inde kercke der Canonickerffen vande H. Aldegondis te Maubeuge. De mirakeluse ghenesinghen ende wonderwerken/ die Godt door dese H. Maghet soo in haer leven / als naer hare doot ghewrocht heeft / zijn ontalijck / ende te menichvuldigh om hier te verhalen: want verpfechen wel een boeck besonder.

Be-grabe-nisse ende berboeringhe van haer lichaem.